

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑ ΜΟΥΡΤΟΣ

Η ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ

«ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ»... ΤΩΡΑ!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΜΟΣ

Η ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ

ISBN 978-960-527-743-7

© Οκτώβριος 2012, Γεώργιος Ανδρέα Μούρτος

© Οκτώβριος 2012, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ: Μαυροκορδάτου 11, Τ.Κ. 106 78

τηλ.: 210 3304196 - 210 3830604, fax: 210 3819439

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Πρασακάκη 5, Τ.Κ. 546 22

τηλ.: 2310-220992, fax: 2310-220910

e-mail: info@armosbooks.gr

παραγγελίες: orders@armosbooks.gr

www.armosbooks.gr

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με την προϋπόθεση αναγραφής της πηγής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑ ΜΟΥΡΤΟΣ

Η ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ
ΤΗΣ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ

«Απελευθέρωση»... τώρα!

*Στην ιερή μνήμη
της Αγραφιώτισσας Μητέρας μου, Κρήτης,
που παρέμεινε μέχρι την κοίμησή της αδούλωτη
στο φρόνημα και υπερήφανη στον καθημερινό της βίο*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ	6
1. Θρησκευτικός αποχρωματισμός και πολιτιστική αποξήρανση	11
2. Η περίπτωση Γιανναρά	22
3. Η α-λογία της Λογικής	35
4. Το «όπιο» των γραμματισμένων σπουδαιοφανών	54
5. Η «φεουδαρχική δημοκρατία»	73
ΕΠΙΜΥΘΙΟ	86
Υστερόγραφο	88
Έργα του συγγραφέα	92

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Το καλοκαίρι που μας πέρασε έγινα δωροδέκτης δύο βιβλίων, τα οποία μου δημιούργησαν έντονες σκέψεις και θα ήθελα να τις μοιραστώ μαζί σας. Το πρώτο είναι του υφηγητού Κλινικής Φυσιολογίας γερμανικού πανεπιστημίου, Βύρωνος Κατσάρου, *Να ξυπνήσουμε επιτέλους! Φτάσαμε πια στον γκρεμό, από τις εκδόσεις Δίαυλος (Αθήνα 2012)* και το δεύτερο μια συλλογική εργασία Ελλήνων δημοσιογράφων και πανεπιστημιακών, *Ο χάρτης της κρίσης. Το τέλος της αυταπάτης, από τις εκδόσεις Τόπος (Αθήνα 2010)*.

Στο πρώτο, ο υφηγητής Κατσάρος μας επιστρέφει στην Ευρώπη του 16^{ου} αιώνα, προτρέποντας τον αναγνώστη να βάζει παντού και πάντοτε τη Λογική (με κεφαλαίο, εννοώντας, προφανώς, τη λογικοκρατία ή τη «θεοποίηση» της λογικής), ώστε να οδηγείται στην Αλήθεια. Στο δεύτερο βιβλίο προσγειωνόμαστε στο σήμερα και στον άχαρο κόσμο της οικονομικής κρίσης, στον οποίο ξεναγοί μας γίνονται κάποιοι επαγγελματίες οικονομολόγοι και κάποιοι αρθρογράφοι που επικαιροποιούν και προσαρμόζουν αναλόγως τα ενδιαφέροντά τους.

Το κείμενο αυτό είναι προϊόν ενός τυχαίου γεγονότος: μιας τυχαίας αφορμής, που θα ανακαλύψετε στις σελίδες του. Έλαβε τη μορφή πολιτικού δοκιμίου, συνοπτικού

και επίκαιρου, αν και η αρχική πρόθεσή μου ήταν η συγγραφή ενός άρθρου για το μηνιαίο πανθεσσαλικό περιοδικό *Imagine*, με το οποίο συνεργάζομαι. Τα γεγονότα της επικαιρότητας, με τους ραγδαίους ρυθμούς εξαθλίωσης και αποδόμησης της ελληνικής κοινωνίας, με τις κάθε είδους και μορφής ηγεσίες του τόπου να... άδουν αμέριμνα, με οδήγησαν στην αναθεώρηση της αρχικής σκέψης μου, έτσι ώστε να μοιραστώ μαζί σας κάποιους ευρύτερους προβληματισμούς, ευελπιστώντας ότι θα ενεργοποιηθεί ένας διάλογος αυτογνωσίας και του δέοντος γενέσθαι.

Η εργασία αυτή αποτελεί συνέχεια, τρόπον τινά, της προηγούμενης, που τιτλοφορείται *Η Ελλάδα στην εποχή της κρίσης και της οπισθοδρόμησης – Μια γεωπολιτική θεώρηση*, η οποία εκδόθηκε από τις εκδόσεις ΑΡΜΟΣ, τον Μάιο 2012· κυκλοφόρησε ως e-book και ανευρίσκεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση, <http://www.armosbooks.gr/documents/mourtos.pdf>.

Ο σύντομος χρόνος της συγγραφής του παρόντος και η επιλογή μου να κυκλοφορήσει ως ηλεκτρονικό βιβλίο έχει αφήσει συγγραφικές ατέλειες, για τις οποίες ευελπιστώ να έχω την κατανόησή σας.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Σεβόμενος τον αναγνώστη που θα αποφασίσει να περιδιαβεί τις σελίδες του κειμένου, θα 'θελα να προτάξω την εξής διευκρίνηση. Η φιλοσοφία που διέπει τη σκέψη μου και στο κείμενο αυτό δεν είναι μετα-νεωτερική, ούτε καν νεωτερική αλλά της νεοελληνικής παράδοσης. Δια τούτο, στην «αποδόμηση» των μετα-νεωτερικών αντιπροτάσσω την «αναδόμηση» και στην «απομύθευση» την «εκμύθευση».

Εμμένω στη νεοελληνική παράδοση, διότι δι' αυτής διαπρέπεις (ποιείς δεν αναμηνυκάζεις, κερδίζεις Νόμπελ), διατηρείς την ταυτότητα και την ελευθερία σου, ενισχύεις τα θεμέλια της συλλογικότητάς σου, αποκτάς γεωπολιτική υπόσταση πέραν και εκτός του γεωγραφικού σου χώρου, ενώ με την άρνησή της υποτάσσεσαι. «Δεν είναι λίγο πράγμα να 'χεις τους αιώνες με το μέρος σου», μας βεβαιώνει ο Ποιητής. Το ερώτημα που χρήζει απάντησης είναι: Μπορεί αυτή την ανεκτίμητη «προίκα» της τρισχιλιόχρονης παράδοσης να την αξιοποιήσεις ή ως άσωτος την εκποιείς;

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ: Πριν προχωρήσω στην αναλυτική αποτύπωση των σκέψεών μου θα προβώ στην ερμηνεία των όρων που προανέφερα και που εμφανίζονται συχνά πυκνά στο κείμενο¹.

Νεωτερικότητα: Εννοώ το πνεύμα του διαφωτισμού. Ως γνωστόν, ο διαφωτισμός εκφράζει την απεριόριστη πίστη προς την πρόοδο και απορρίπτει την παράδοση, επειδή τη θεωρεί ανασταλτική δύναμη στην πορεία προς τα εμπρός. Το ερώτημα που γεννάται είναι πώς αποτιμά κανείς την πρόοδο στο συναισθηματικό πεδίο ή στην Ιστορία με τα πολλά και συνεχή скаμπανευάσματά της.

Μετα-νεωτερικότητα: Εννοώ το πνεύμα του ακραίου σχετικισμού και μηδενισμού. Είναι το ρεύμα που διαδέχθηκε τη νεωτερικότητα στις τελευταίες δεκαετίες του

1. Αντίλησα τα στοιχεία που αναφέρω στις επεξηγήσεις που ακολουθούν, από το αξιοσπουδάστο άρθρο του ακαδημαϊκού Μαριάνου Καράση, «Πολιτιστική Παράδοση. "Συντήρηση" ή ανακαίνιση; "Αποδόμηση" ή αναδόμηση»; Άρδη, σελ. 69-70 (χωρίς ημερ.).

περασμένου αιώνα και βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη σήμερα. Η μαγική λέξη που αποδίδει το ρεύμα αυτό είναι: αποδόμηση. Της αποδόμησης είχε προηγηθεί ο ηπιότερος όρος «απομύθευση».

Απομύθευση: Είναι το αίτημα για ζωή χωρίς μύθους. Πλήρης διαγραφή του μύθου και όχι των σκοτεινών πλευρών του που οδηγούσαν, κατά το παρελθόν, σε εξιδανικεύσεις, στην «ειδωλοποίηση», σε «αλάθητα» και σε ψεύδη. Με τον τρόπο αυτό, διεγράφη η μία, ισότιμη πλευρά του πολιτισμού, ο «μύθος», και ο πολιτισμός κατέστη μονοδιάστατος. Προσέξτε: η μεγαλύτερη «ανακάλυψη» της ανθρώπινης ιστορίας έγινε από τους Έλληνες. Σύμφωνα με τον περίφημο Bruno Snell, η συνεισφορά των Ελλήνων στην ανθρωπότητα δεν είναι απλώς η γνώση (επιστήμες, φιλοσοφία) αλλά η «σκέψη», το «πνεύμα», μέσα από το μύθο και το Λόγο². Η απομύθευση γίνεται με ένα φανατισμό ισοπέδωσης και μηδενισμού με συνέπεια να απογυμνωθούν έννοιες, να γκρεμιστούν ιδανικά, να αποκαθλωθούν σύμβολα και να απαξιωθούν παραδοσιακές αξίες, χωρίς να υποκατασταθούν από κάποιες άλλες. Πλήρης κατεδάφιση.

Αποδόμηση: Σημαίνει απόρριψη όχι μόνο του μύθου αλλά και της ιστορίας. Οι αποδομητές εκφράζουν μία νέα φιλοσοφική τάση, που έχει ως βάση όχι την κατανόηση

2. Βλ. εισήγηση καθηγητή της Γλωσσολογίας, Χρ. Χαραλαμπίκη, «Η γεωπολιτική της γλώσσας: Η διεθνής και η ελληνική εμπειρία», στην Ημερίδα που έγινε στη Σχολή Εθνικής Άμυνας (05-12-2007) με θέμα: «Η συμβολή του γεωπολιτισμού στην εθνική ισχύ και ασφάλεια της Ελλάδος».

του παρελθόντος και την αναζήτηση της «ιστορικής αλήθειας», αλλά την ανάδειξη της «διαφοράς», δηλαδή της «αλήθειας των άλλων». Γι' αυτούς, η ιστορία πρέπει τώρα να ξαναγραφεί «από τη σκοπιά των άλλων». Εξυπακούεται ότι οι αποδομητές αρνούνται την ύπαρξη πολιτιστικών ταυτοτήτων, καθότι επιδιώξή τους είναι το πολυπολιτισμικό κράτος, το οποίο πιστεύουν ότι στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης θα υποκαταστήσει το εθνικό κράτος. Στα καθ' ημάς, την εργολαβία αυτή ανέλαβαν οι μετα-μοντέρνοι ιστορικοί και λοιποί ομοϊδεάτες «συγγενείς», οι οποίοι επιδίδονται σε πράξεις που πλήττουν την ιστορική συνείδηση του έθνους, αμφισβητούν την ιστορική συνέχεια και ενότητα του ελληνισμού (το ελληνικό έθνος είναι μία «κατασκευή», κατά τον Βερέμη) και αναβαθμίζουν τον οθωμανισμό (στη θέση της τουρκοκρατίας μπαίνει η πολυεθνική Οθωμανική Αυτοκρατορία).

Παράδοση: Είναι η διαχρονική πορεία μέσα στις τρεις διαστάσεις του χρόνου: παρελθόν, παρόν και μέλλον. Είναι ο αποθησαυρισμένος στη συλλογική μνήμη του λαού πλούτος αξιών και βιωμάτων, αντιλήψεων ζωής, ηθών και εθίμων, η πείρα του παρελθόντος. Η νεοελληνική παράδοση, έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα και το Βυζάντιο. Με την έννοια αυτή παράδοση είναι η διαρκής αναδημιουργία με βάση τα σταθερά στοιχεία του παρελθόντος. Δηλαδή παράδοση σημαίνει ανακαίνιση.

1. Θρησκευτικός αποχρωματισμός και πολιτιστική αποξήρανση

Στον αντίποδα της δικής μου φιλοσοφίας περί ζωής και ελληνικότητας, βρίσκεται ο υφηγητής Κατσάρος, ο οποίος στο εναρκτήριο κεφάλαιο του βιβλίου του, αποκαλύπτει τη βαθύτερη σκέψη του, στοχοποιώντας εμμέσως πλην σαφώς «Ήρωες», «Πατρίδες», «Εξοπλισμούς» και «Πολέμους», ως μη συνάδοντα της Λογικής.

Ακολουθώντας την προτροπή του, επικαλούμαι την κοινή και όχι αυτή των γραμματισμένων λογική, για να θέσω το ακόλουθο ερώτημα. Ακυρώνοντας ήρωες, πατρίδες και εξοπλισμούς ο κόσμος θα γίνει καλύτερος ή θα χάσει την ταυτότητά του και θα ενταχθεί στο «χυλό» της παγκοσμιοποιημένης ομοιομορφίας, όπου, ωστόσο, κάποιος μπάρμπα Σαμ θα διαφεντεύει; Και εάν ενεργοποιήσουμε έτι περαιτέρω την κοινή λογική, οι καταραμένοι εξοπλισμοί δεν είναι, κατά κανόνα, οι αντίστοιχες κλειδαριές ενός σπιτιού, που όλοι μας θεωρούμε αυτονόητο να τις έχουμε για λόγους προστασίας και αποτροπής κάθε ανεπιθύμητου αυτόκλητου; Και εάν, παρόλα αυτά, κάποιος θρασύς παραβιάζει ετσιθελικά και εξακολουθητικά το σπίτι μας δεν θα αντιδράσουμε και με πόλεμο, ήτοι

χρήση βίας στην προκειμένη περίπτωση;

Προσέξτε τη λογική των «λογικών» για το θέμα που μόλις έθιξα. Δαιμονοποιείται συλλήβδην ο «πόλεμος» αλλά όχι η επίθεση ή η κατοχή ως απόρροια επιβολής της θέλησης του ισχυρού. Δηλαδή, ο κ. υφηγητής ακυρώνει τους απελευθερωτικούς, αντι-αποικιοκρατικούς και αμυντικούς πολέμους; Ακόμα και ο Χριστός κήρυξε τον «πόλεμο» -με το φραγγέλιο, κοινώς βούρδουλα- εναντίον των εμπόρων, όταν αυτοί δεν έπαιρναν από λόγια, παραινήσεις και ειρηνικές προτροπές να εκκενώσουν τον προαύλιο χώρο του Ναού.

Μετά την παρένθεση αυτή, επανέρχομαι στη ροή της σκέψης του γραφέα³ Κατσάρου, όπως αποτυπώνεται στο βιβλίο του. Ο κ. υφηγητής μας επιστρέφει στην Εποχή της Λογικής, που εγκαινιάστηκε με το κίνημα του Διαφωτισμού, ήτοι με την ολοκληρωτική ταύτιση με την επιστημονική απόδειξη και τον εξοστρακισμό του «μύθου». Χάνοντας, ωστόσο, κάθε έννοια ιερότητας ή άλλως το μυθικό υπόστρωμα του πολιτισμού μας οδηγηθήκαμε

3. Αποφεύγω να χρησιμοποιήσω την ελληνότροπη λέξη «συγγραφέας», διότι η ιδιότητα αυτή παραπέμπει στο χειριστή του λόγου, που με την πένα του ενεργοποιεί μια συζήτηση με τον αναγνώστη, που στοχεύει στην αρετή, και όχι για να τον κατευθύνει με τρόπο απόλυτο ή για να βγάλει τα αποθνήμενα του. Αντ' αυτού, επέλεξα τον όρο της Εσπερίας, «γραφέας» («writer»), που θα μπορούσε να είναι και «αυθεντία», «εξουσιαστής» («author» και τα παράγωγά του, «authority», «authoritarian»). Βλ. Γ. Μούρτος, «Πενία και Ευεξία», *Ευεξία & Διατροφή*, περιοδικό του Ελληνικού Ιδρύματος Γαστρεντερολογίας & Διατροφής, τ. 50, Ιουλ-Αυγ 2011, σ. 26.

στην Εποχή της Στειρότητας, στην οποία έχουμε εγκλωβιστεί. Πρόκειται για την εποχή του ολοκληρωτισμού της «Globalisation» (ο ευφημιστικός όρος «παγκοσμιοποίηση»), της «ολιστικής ομογενοποίησης», το «πρωτοξαδέλφι» του αριστερού διεθνισμού, που δεν έχει καμία συγγένεια με τον οικουμενισμό της ανθρωπιστικής παράδοσης⁴.

Ο κ. υφηγητής εξυμνεί τη Λογική αλλά αποφεύγει να αναφέρει ότι η «ορθολογική» εκπαίδευση δεν λύτρωσε την ανθρωπότητα από τη βαρβαρότητα, από το Άουσοβιτς, τα Γκούλαγκ, την νεο-φιλελεύθερη εξαθλίωση μεγάλου αριθμού πολιτών, την εξάλειψη της μεσαιάς τάξης. Απεναντίας, αύξησε την απόγνωση, τα ναρκωτικά, τις αυτοκτονίες, τις ψυχικές ασθένειες, την αρπακτικότητα, τη μαζική υστερία στους νέους «ήρωες» -τον Έλβις, την Νταϊάνα, τον Ρονάλντο, τους «κενούς» γενικότερα. Έτσι, ο ηρωισμός υποκαταστάθηκε στην ιεράρχηση των αξιών από τη στείρα δόξα, την πάρτη μας⁵.

Ο υφηγητής Κατσάρος εκθειάζει το διαζύγιο λόγου (Λογικής) και μύθου αλλά φαίνεται πως αισθάνεται άβολα να υιοθετήσει την ξαφνική και οριστική λύση του διαζυγίου. Δεν μπορεί να βροντοφωνάξει, όπως ο Νίτσε, ο Θεός είναι νεκρός, ζήτη η Λογική, διότι μέσα του λειτουργούν τα ελληνικά αντισώματα, που είναι η συμπλη-

4. Για μια αναλυτική προσέγγιση, βλ. συνέντευξη του ομ. καθηγητή Ερ. Καψωμένου, εφ. *Αντιφωνητής*, 16-02-2010.

5. Βλ. σχετικά το αξιολογικό βιβλίο της Κ. Άρμστρονγκ, *Σύντομη ιστορία του μύθου*, μτφ. Λ. Καρατζάς, Ωκεανίδα: Αθήνα 2005.

ρωματικότητα των δύο. Πράγματι, παρά τα μνημειώδη επιτεύγματα του ελληνικού ορθολογισμού, ο ορθολογισμός αυτός δεν είχε καμία επίδραση στην ελληνική θρησκεία, η οποία παρέμεινε παρούσα στην καθημερινότητα του πολίτη⁶.

Την αρχαιοελληνική παράδοση υιοθέτησε η Ελληνορθοδοξία, αναγάγοντας το Θεό σε Λόγο, χωρίς να παρεκκλίνει –όπως η δυτική χριστιανοσύνη που εξορθολογίστηκε πλήρως– από τον αρχικό σκοπό της, τη ζωή των μυστηρίων (ετυμολογικά εκ του μύθος), που αποτελεί την πεμπτουσία της λατρείας⁷.

Ο υφηγητής Κατσάρος, με εμφανή μεταπρατική έπαρση, ως εκ της Εσπερίας ορμώμενος, εκθειάζει τη Λογική αλλά καταφεύγει στο συναίσθημα, για να εξωτερικεύσει το θυμό του στα κακώς κείμενα της νέας εποχής, στις καταστροφικές συνέπειες του ασύδουτου πλουτισμού και του υπερκέρδους, καθώς και του ανελέητου ανταγωνισμού ως αυτοσκοπού της ζωής μας, που μετέτρεψαν τους ανθρώπους σε «εγωιστικά κτήνη». Η εξήγηση που δίδει γι' αυτή την ανθρώπινη «κτηνωδία» είναι και πάλι μακράν της Λογικής και εγγύτερα στη σφαίρα της μεταφυσικής, ήτοι στην Ηθική. Η Ηθική, θα πρόσθετα, που, στις σύγχρονες κοινωνίες, έδωσε τη θέση της σε Νόμους και Διατάξεις, δηλαδή στην άνωθεν «βίαιη» επιβολή – νόμος και τάξη (χωροφύλακας) σιαμαίο δίδυμο.

Ενέταξα την Ηθική στη σφαίρα της μεταφυσικής, δη-

6. Στο ίδιο, σελ. 129 κ.ε.

7. Στο ίδιο, σελ. 141-44.

λαδή στο μετά τη φυσική ζωή μέλλον της ανθρώπινης ύπαρξης, διότι αρχαιόθεν ήταν συνυφασμένη με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Ιδιαίτερα στον ελληνισμό, που από την εμφάνισή του και μέχρι σήμερα πορεύεται εν ταυτώ με τη θρησκεία πρώτα ως δωδεκάθεο και ύστερα ως χριστιανισμός-Ορθοδοξία. Γι' αυτό, ο πολιτισμός που παρήχθη στην κλασική αρχαιότητα –τραγωδία, φιλοσοφία– είναι θρησκευτικός, η τέχνη είναι εξόχως θρησκευτική – Δελφοί, Παρθενών–, η Ιστορία θεοκεντρική ακόμη και στον άθεο κατά πολλούς Θουκυδίδη, τον γενάρχη της Realpolitik⁸. Η θρησκεία έπαιζε αυτό τον πρωτεύοντα ρόλο στον ελληνισμό, διότι διαπλάθει αυτό που ο σοφός δάσκαλος Παπανούτσος αποκαλούσε «ηθική συνείδηση», ενώ η απουσία της ή ο αποχρωματισμός της αποξηραίνει τον πολιτισμό, αυξάνει την επιθετικότητα και, σε τελική ανάλυση, διαρρηγνύεται ο κοινωνικός ιστός.

Αυτή η τόσο βαθιά ριζωμένη συνδέσμωση της ανθρώπινης δημιουργίας με τη μεταφυσική ρίζα της ζωής που απαντάται στον ελληνισμό δημιουργεί πρόβλημα στους Έλληνες «λογικοκράτες», όπως αυτό αναδύεται μέσα από τη σκέψη και από τα γραφόμενα του υφηγητή Κατσάρου, καθώς και πολλών ομοτέχνων του. Οι εν λόγω «θεοποιούν» τη λογική και, ως ζηλωτές της σκληρής όψης του Διαφωτισμού, αποκηρύσσουν μετά βδελυγμίας

8. Βλ. το κατατοπιστικό άρθρο του καθηγητή Δ. Κουκουλομμάτη, εφ. *Ελεύθερος Τύπος*, 29-03-2005, σ. 20.

Ο γερμανικός όρος Realpolitik δηλώνει ότι το πρωτεύον στην πολιτική είναι η ισχύς, η οποία καθορίζει τις διακρατικές σχέσεις και ρυθμίζει τις διεθνείς συμπεριφορές.

τη θρησκεία, το «όπιο των λαών», κατά τον Μαρξ, όπως μας υπενθυμίζει ο κ. υφηγητής⁹, συμπληρώνοντας, και γνώρισμα των οπισθοδρομικών και φανατικών. Προς τούτο, προτείνει το υποκατάστατό της. Προσοχή: δεν επικαλείται την ακύρωσή της αλλά υποστηρίζει κάτι χειρότερο, ένα είδος υποκατάστατου, που ονομάζει «Μεταθρησκεία», χωρίς άλλες λεπτομέρειες αλλά με εμφανή τη διάσταση μιας παγκοσμιοποιημένης εκδοχής θρησκευέσθαι μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο μιας κοινωνίας, αποκαταρμμένης από Ήρωες και Πατρίδες.

Ελπίζω ο υφηγητής Κατσάρος να μου επιτρέψει την ασέβεια να χρησιμοποιήσω τα εργαλεία της Λογικής, παρότι τυγχάνει να είμαι ένας απλός θνητός με κοινή λογική και εκκλησιαστικός –όχι τόσο θρήσκος οφείλω να ομολογήσω–, και να ρωτήσω αφελώς. Εάν οι θρησκευόμενοι –μεταξύ των οποίων ενδεχομένως να ήταν και οι γονείς του, σίγουρα κάποιοι εκ των στενών συγγενών του– είναι a priori «οπισθοδρομικοί» και «φανατικοί» τότε οι μη θρησκευόμενοι είναι το αντίθετο: «προοδευτικοί»

9. Ο υφηγητής Κατσάρος αντιγράφει, χωρίς να γνωρίζει πιθανώς την ακριβή έννοια της εν λόγω φράσης του Μαρξ, που διατυπώθηκε στην επιστημονική εποχή και είναι απόρροια των ακροτήτων που παρατηρήθηκαν στην προσπάθεια μετάφρασης του ιδανικού του Διαφωτισμού σε θρησκευτική γλώσσα. Αυτό είχε ως συνέπεια να οδηγηθούν πολλά άτομα σε μαζική υστερία και να προσβληθούν από ψυχικές ασθένειες. Ο Μαρξ, ως προτεστάντης Γερμανός, είχε γνώση της εμπειρίας των προτεστάντικων παραφυάδων, όπως των Πουριτανών και των Κουάκερων, όχι όμως άλλων δογμάτων και ομολογιών, γι' αυτό, πιθανώς, διατύπωσε τον γενικό αφορισμό εναντίον κάθε θρησκείας. Βλ. Κ. Άρμστρονγκ, *ό.π.*, σελ. 167-70.

και «λογικοί». Άρα, ο Αϊνστάιν¹⁰, ως άνθρωπος της Πίστης, ήταν ένας φανατικός και οπισθοδρομικός που ουδέν προσέφερε στην ανθρωπότητα. Ωραία, μέχρις εδώ, εάν βάζαμε τελεία και παύλα. Το ζήτημα που προκύπτει, εάν συνεχίσουμε το σκεπτικό μας, είναι ότι ο Αϊνστάιν ήταν ένας διακεκριμένος επιστήμονας, ο οποίος ήταν εθισμένος στο «όπιο» της θρησκείας, το οποίο, κατά τον υφηγητή Κατσάρο, αναστέλλει κάθε πρόοδο, επιστημονική και κοινωνική. Εδώ, η Λογική του γραφέα Κατσάρου μας οδηγεί σε αδιέξοδο, εάν όχι σε παρανοϊκή κρίση. Και τούτο, διότι να ισχυρίζεται κανείς ότι αυτοί που δεν είναι εθισμένοι στο «όπιο» της θρησκείας είναι καλύτεροι, εάν όχι οι καλύτεροι διαγράφουμε και την κοινή λογική, που πάντα, έστω και εάν δεν το παραδεχόμαστε, μετριάζει την υπεροψία των «Λογικών». Η κοινή, λοιπόν, λογική μας υπενθυμίζει ότι ο Χίτλερ, ο Μουσολίνι, ο Στάλιν, ο Πολ Ποτ ήταν όλοι τους άθεοι αλλά αυτό δεν τους κατέστησε καλύτερους και υποδείγματα προς μίμηση.

Είναι φανερό ότι ο υφηγητής Κατσάρος αισθάνεται πλήρη αποστροφή προς τη θρησκεία των προγόνων του

10. Η αναφορά μου στον Αϊνστάιν είναι ενδεικτική και όχι κυριολεκτική. Ο μέγας αυτός επιστήμονας δεν είναι ο χαρακτηριστικός Πιστός, αλλά ο άνθρωπος που πίστευε στο Θεό, χωρίς να τον προσδιορίζει, λόγω πιθανώς των βιωμάτων του. Ο ίδιος φοίτησε σε καθολικό σχολείο και μεγάλωσε σε ένα κοσμικό εβραϊκό περιβάλλον, διατηρώντας, ωστόσο, σε όλη του τη ζωή έντονη την «εβραϊκότητά» του. Το μόνο σίγουρο είναι ότι δεν υπήρξε συνήγορος της αθεΐας. Βλ. R. W. Clark, *Einstein: The Life and Times*, Avon Books: New York 1984, σελ. 25-26, 35-38, 516-17, 502-03.

αλλά υποκλίνεται σε μια οικουμενική θρησκεία, σε μια «Μεταθρησκεία», όπως την αποκαλεί, η οποία εμφανώς αποτελεί γνώρισμα του παγκοσμιοποιημένου και μετανεωτερικού ανθρώπου. Ωστόσο, αυτό δεν αρκεί για να μεταλλαχθεί αυτό το περίεργο και ατίθασο ον, ο Έλληνας, γι' αυτό, ο κ. υφηγητής επιστρατεύει γλωσσολογικά εργαλεία εθνικής αποδόμησης. Δηλαδή, για να καταστεί επικτή η εθνική αποδόμηση, η μετάλλαξη όπως την χαρακτηρίσα του «οπισθοδρομικού» Νεοέλληνα, ο υφηγητής Κατσάρος στρέφει τα βέλη του ταυτόχρονα εναντίον της εθνικής θρησκείας (Ορθοδοξία) και της γλώσσας – των κλασικών και του Ευαγγελίου–, που μας ανέδειξε σε αριστοκρατικό έθνος, με τη δικαιολογία ότι ο Νεοέλληνας θα πρέπει να απαλλαγεί από παραλογισμούς, όπως χαρακτηρίζονται τα φωνηεντικά φθογγόσημα και τα φωνήεντα που αποδίδονται με πολλούς τρόπους (ι, υ, η, ει, οι, κ.ο.κ.). Το μέτρο αυτό, κατά τον κ. υφηγητή, θα έχει ευεργετικές συνέπειες, εκτός από τις παιδαγωγικές, όπως: θα σωθούν τα δάση από την υπερβολική υλοτόμηση για την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων χαρτιού ένεκα των φθόγγων, ενώ θα αποφευχθεί και άλλη οικολογική καταστροφή, η σπατάλη σε μελάνι που απαιτεί η τύπωσή τους. Επιπρόσθετα, η μη ύπαρξη ορθογραφικών κανόνων θα απελευθερώσει πολύτιμο χρόνο που απαιτεί η εκμάθησή τους, ώστε αυτός να αφιερωθεί σε δραστηριότητες που καθιστούν καλύτερο τον άνθρωπο. Τάδε έφη πολυγραμματοσιμμένος Έλληνα, έχοντας για πλοηγό τη... Λογική!

Διαισθάνομαι το μειδιάμά σας με αυτές τις «λογικές»

απόψεις, που αποσκοπούν στην επίλυση του ελληνικού «προβλήματος» μέσω του γλωσσοθησκευτικού αποχρωματισμού. Επιτρέψτε μου την απλουστευτική επισήμανση ότι η λογική χωρίς μέτρο οδηγεί σε έναν αχταρμά σκέψης φανατικής μονομέρειας. Μιας φονταμενταλιστικής μονομέρειας, που μετατρέπει έναν γραμματισμένο Έλληνα σε αποδομητή του «πνευματικού οπλοστασίου» του ελληνισμού (τρισεχιλιόχρονη γλώσσα, Ελληνορθόδοξία). Του μοναδικού στον κόσμο «οπλοστασίου», που η αξιοποίησή του ανέδειξε τον ελληνισμό σε υπερδύναμη, κατά τους ελληνοσλαβικούς και βυζαντινούς χρόνους, ενώ σήμερα θα τον αναδείκνυε σε παγκόσμια δύναμη ήπιας ισχύος, όπως λέμε εμείς οι διεθνολόγοι, εάν δεν υπήρχαν οι καλοθελητές του εκούσιου αφελληνισμού, οι άοκνοι σκαπανείς ναυοποίησης του ελληνισμού.

Το γραπτό του υφηγητού Κατσάρου –σε δομή και περιεχόμενο– δεν στέκει σε στοιχειώδη επιστημονική κριτική. Το επέλεξα για σχολιασμό, διότι στοχοποιεί και δεν διακονεί τον ελληνισμό. Αποτελεί, ωστόσο, ένα γραπτό του συρμού, αφού ταυτίζεται πλήρως με την κυρίαρχη αντίληψη των ελίτ πολιτών στην μεταπολιτευτική Ελλάδα, που συμπυκνώνεται στο εξής δίπτυχο: υποτέλεια της χώρας και (νεο-)ραγιαδοποίηση των πολιτών της. Σκόπιμα ή ασυνείδητα δεν έχει σημασία. Γι' αυτό, δεν εντάσσω τον κ. υφηγητή σε καμία κατηγορία. Το αποτέλεσμα μετράει. Και το αποτέλεσμα δεν είναι άσχετο με την οικονομική χρεοκοπία αλλά και την γενικευμένη ηθική κατάρπτωση που οδηγεί στην υποθήκευση της χώρας και στο μετασχηματισμό της σε χώρο του παγκο-

σμιοποιημένου συνόλου υπό τον μπάρμπα Σαμ ή τη θεία Μέρκελ (στην ευρωπαϊκή εκδοχή του).

Διαισθάνομαι την αντίδρασή σας ότι υπερβάλω με τον ισχυρισμό μου περί υποτέλειας και ότι υποτιμώ συλλήβδην καθ' όλα αξιοπρεπείς και εν πολλοίς καλοπροαίρετους πολυπροσοντούχους Έλληνες. Αντιπροτείνω να αντιπαρέλθουμε για λίγο τη Λογική των γραμματισμένων, για τους οποίους, ωστόσο, ο Βίσμαρκ είχε βγάλει την ετυμηγορία του με το περίφημο «Ντράι προφεςόρεν, ντερ Στάατ ιστ φερλόρεν» (τουτέστιν, εξελληνισμένο, «καθηγηταί τρεις και εχάθη η πατρίς»), και να ξεναγηθούμε στα καθ' ημάς με οδηγό την κοινή λογική των πολλών¹¹. Σκοπός μου είναι να κατανοήσουμε το παιχνίδι των πρώτων, των γραμματισμένων που αποδομούν, για να

11. Είναι φανερό πως ο Βίσμαρκ, όπως και εγώ που τον επικαλούμαι, δεν τασσόμαστε υπέρ της α-γνωσίας, ώστε να αποφυγούμε την κακή επιρροή των καθηγητών. Απλώς, δεν ταυτίζουμε τη γνώση και τη διεύρυνση του πνεύματος με τους προφεςόρους, που προτάσσουν τα δικά τους ιδιοτελή συμφέροντα σε βάρος πολλές φορές της αλήθειας. Προς επίρρωση, αναφέρω το καταπληκτικό βιβλίο των κλασικιστών πανεπιστημιακών, V. D. Hanson & J. Heath, *Ποιος σκότωσε τον Όμηρο; Ο θάνατος της κλασικής παιδείας και η αποκατάσταση της ελληνικής σοφίας*, Κάκτος: Αθήνα 1999, οι οποίοι αποδίδουν στις ανοησίες του ακαδημαϊσμού τον «θάνατο» των αρχαιοελληνικών και λατινικών κλασικών.

Η γνώση είναι σημαντική, «Διπλούν όρωσιν οι μάθοντες γράμματα» (Διπλά βλέπουν αυτοί που γνωρίζουν γράμματα), έλεγαν οι αρχαίοι, αλλά αυτή μπορεί να αποκτηθεί και εξω-συστημικά. Για παράδειγμα, ο Παπαδιαμάντης και ο Σολωμός υπήρξαν σχεδόν αυτοδίδακτοι αλλά αυτό δεν τους εμπόδισε να γίνουν οι «πρώτοι» των γραμμάτων και υπόδειγμα ήθους.

στήσουν εκτρώματα, μέσα από τα μάτια των δεύτερων, των πολλών και μορφωμένων που κοσμούν και κτίζουν. Ναι, των μορφωμένων, καθότι, σύμφωνα με την ετυμολογική ερμηνεία της λέξης, μορφωμένος είναι ο εύ-μορφος, ο έχων μορφή, όχι ο άμορφος. Γι' αυτό, κατά τον Σεφέρη, «μία από τις πιο μορφωμένες ψυχές του ελληνισμού», υπήρξε ο αγράμματος στρατηγός Μακρυγιάννης, καθοδηγητής μου στα δύσκολα και εμπνευστής μου στα απλά της καθημερινότητας, μαζί με τους λατρευτούς μου Παπαδιαμάντη και Θουκυδίδη, εάν δεν σας ενοχλεί ο αυτοπροσδιορισμός μου.

2. Η περίπτωση Γιανναρά

Το παιχνίδι που παίζεται από τους γραμματισμένους στις πλάτες των μορφωμένων και της ελληνικής κοινωνίας ευρύτερα, το αποκαλύπτει με κάθε λεπτομέρεια ο μότεχνος του υφηγητού Κατσάρου, ο γνωστός θεολόγος-φιλόσοφος, αρθρογράφος στην κατεξοχήν αθηναϊκή εφημερίδα της παγκοσμιοποίησης και του σκληρού πυρήνα του ελληνικού κατεστημένου, με την εντυπωσιακή πολυμάθεια και τις εξίσου εντυπωσιακές οβιδιακές μεταμορφώσεις, έως ότου βρει τη δική του Ιερουσαλήμ σε ένα σχήμα ιδεολογικής, πνευματικής και κρατικής υποταγής του ελληνισμού στον τοπικό μπάρμπα Σαμ, στον νεο-οθωμανό ισλαμοεθνικιστή Τούρκο. Πρόκειται για τον καθηγητή Χρήστο Γιανναρά, ο οποίος, ουσιαστικά, μας καλεί να προχωρήσουμε στο απονενοημένο. Ήτοι, σε μια ομαδική βαθιά βουτιά στην ασημαντότητα, παρότι τυγχάνουμε φορείς ενός αριστοκρατικού έθνους, γιατί οι ταγοί του φοβούνται τα ύψη. Ο κ. καθηγητής προτρέπει την αυτοκατάργηση του ελλαδικού κράτους και την υπαγωγή μας στο αντίστοιχο νεο-οθωμανικό.

Δυστυχώς, στο ζήτημα αυτό ο καθηγητής Γιανναράς δεν πρωτοτυπεί. Απεναντίας, ακολουθεί μια παράδοση υ-

ποτέλειας που έχει βαθιές ιστορικές ρίζες. Στην παράδοση αυτή εξέχουσα θέση κατέχει η παλαιοελλαδική Αριστερά και όλο το πολιτικό σύστημα του Μεσοπολέμου με συνέπεια να καταστεί η πολιτική κουλτούρα του κρατικού Ελληνισμού (Ελλάδα και Κύπρος), όπως τη βιώνουμε σήμερα στη μνημονιακή Ελλάδα. Τα παραδείγματα αφθονούν. Αναφέρω ενδεικτικώς το γεγονός ότι η ηγεσία του ΚΚ συνοδοιπόρησε με την εθνικιστική πολιτική του Τίτο και του Λένιν στο «Μακεδονικό» και συντάχθηκε με τους κεμαλικούς στο μικρασιατικό μέτωπο χάριν της διεθνούς αλληλεγγύης (καθόσον ο Λένιν ήταν ο κύριος σύμμαχος του Κεμάλ).

Την υποτακτική πολιτική του Μεσοπολέμου υποστησάζει το σύνθημα η «μικρά πλην έντιμος Ελλάς», που προστέθηκε στο σύνθημα της «Ψωροκώσταινας». Η κατοχύρωση του πρώτου θα κωδικοποιηθεί στην αντιμικρασιατική, αντιπολεμική βασιλοκομμουνιστική συμμαχία του 1919-20. Το 1928, η Δεξιά, το Παλάτι και η κομμουνιστική Αριστερά θα βρουν έναν αναπάντεχο σύμμαχο, τον Ελευθέριο Βενιζέλο, που, μεταξύ των άλλων, προέβη στη σύναψη του Συμφώνου της Άγκυρας (1930), με το οποίο παραχωρήθηκαν οι προσφυγικές περιουσίες στο τουρκικό κράτος και προτάθηκε ο σφαγέας του μικρασιατικού ελλητισμού, Ατατούρκ, για το Νόμπελ Ειρήνης.

Ακολούθησε ο φιλοατατουρκισμός του δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά και η τουρκοφιλία των απριλιανών χουντικών, οι οποίοι, μεταξύ των πολλών αποφάσεων ακραίου φιλοτουρκισμού που πήραν ήταν η απόσυρση της ελληνικής μεραρχίας από την Κύπρο, ανοίγοντας το δρόμο της

εισβολής, η απαγόρευση οποιαδήποτε αναφοράς στις αλύτρωτες πατρίδες, η αντικατάσταση του όρου «Τούρκος» από τον όρο «εχθρός» κυρίως κατά τον εορτασμό της εθνικής επετείου της 25^{ης} Μαρτίου κ.ο.κ. Στη χορεία αυτή του «ελληνοτουρκισμού» ξεχωρίζει ο δικτάτορας Παπαδόπουλος, ένθερμος θιασώτης της δημιουργίας μιας «ελληνοτουρκικής ομοσπονδίας».

Τη σκυτάλη πήρε η Δεξιά των Καραμανλήδων, με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στη Θράκη που τουρκοποίησαν τους Πομάκους και τους Αθιγγάνους, η παρέμβαση του υπουργού Εξωτερικών Ευάγγελου Αβέρωφ στην αυστριακή κυβέρνηση να απαγορεύσει την πρόσβαση Ελλήνων ερευνητών στα έγγραφα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ώστε να μην «τσαλακωθεί» το πρόσωπο της Τουρκίας, η πολιτική η «Κύπρος είναι μακριά», που άνοιξε τις ορέξεις της Άγκυρας στο Αιγαίο και εμμέσως πλην σαφώς νομιμοποίησε την τουρκική εισβολή, η θεσμοθέτηση της τουρκικής γλώσσας και πολιτισμού ως μάθημα επιλογής της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπό τον Καραμανλή «junior», και άλλα πολλά ουκ έστιν αριθμός¹².

Ο ιδεολογικός μέντορας του «ελληνοτουρκισμού» είναι ο καθηγητής (αχ, αυτοί οι καθηγητές!), Δημήτριος Κιτσίκης, πρώην σύμβουλος του Τούρκου προέδρου Οζάλ, γιος του πρώην πρύτανη του Πολυτεχνείου, πολιτικού της

12. Βλ. εκτενείς αναφορές στο Γ. Μούρτος, *Οι αν-ορθόδοξοι της Ορθοδοξίας και η ελληνική γεωπολιτική απαιδευσία*, Αρμός: Αθήνα 2008, σελ. 40-41. Επίσης, την αρθρογραφία του ιστορικού και ειδικού επί του θέματος, Β. Αγτζίδη, *Άρδην*, Ιουλ-Αυγ 2006, σελ. 21-22, Ιαν-Φεβρ 2009, σελ. 59-62, και Μαρτ-Απρ 2009, σελ. 71-74.

Αριστεράς και Δημάρχου των Αθηνών, Νίκου Κιτσίκη¹³.

Στον κύκλο αυτό, εντάσσεται και ένας ακόμα ομότεχνος, ο καθηγητής Γιάννης Βαληνάκης, επί σειρά ετών σύμβουλος του πρώην υπουργού Εξωτερικών και νυν Προέδρου της Δημοκρατίας, Κάρολου Παπούλια, εξ απορρήτων σύμβουλος του Κώστα Καραμανλή και μόνιμος υφυπουργός Εξωτερικών επί των κυβερνήσεών του, θεωρητικός της κοσμοθεωρίας του «αγαπισμού» (Ελλήνων και Τούρκων... ντε) του Κιτσίκη, εκ των πνευματικών πατέρων του Σχεδίου Ανάν με σειρά άρθρων του στην εφημερίδα που αρθρογραφεί εβδομαδιαίως ο Γιανναράς, *Καθημερινή*, συνιδρυτής του κύριου φορέα επιβολής της αγγλοσαξονικής πολιτικής στην Ελλάδα, που χρηματοδοτείται αδρότατα από το ελληνικό κράτος, του περιβόητου ΕΛΙΑΜΕΠ.

Αφ' εαυτού, το εγχείρημα των καθηγητών και δικτατόρων για την ομοσπονδοποίηση δύο ετερόκλητων οντοτήτων –Ελλάδας, Τουρκίας– αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία, καθότι αντίστοιχο εγχείρημα δεν επιχειρήθηκε ούτε μεταξύ συγγενικών χωρών, όπως είναι οι σκανδιναβικές, οι αραβικές (με εξαίρεση τη βραχύβια και συγκυριακή αιγυπτο-συριακή συνομοσπονδοποίηση), οι γερμανόφωνες και οι αγγλοσαξονικές. Παρόλα αυτά, στην Ελλάδα αυξάνουν οι θιασώτες των Ελλήνων νεο-οθωμανών. Σε αυτή τη χορεία των αποδομητών εντάχθηκε ο καθη-

13. Βλ. Άρθρο, Μαρτ-Απρ 2006, σελ. 52-53. Αναφέρω το οικογενειακό του προφίλ, για να δείξω την εύνοια του κράτους, που αυτός βάλθηκε να αποδομήσει.

γητής Γιανναράς, κομίζοντας μια πρωτότυπη πρόταση. Ως μεθοδικός «δάσκαλος» προτείνει τη σταδιακή εθνοποδόμηση, ξεκινώντας με την αλλαγή του Εθνικού Ύμνου, προβάλλοντας ως δικαιολογία τον ισχυρισμό ότι «είναι ταυτισμένος με τον επαρχιώτικο εθνικισμό και παραπέμπει στην απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό»¹⁴ (οποία θρασύτητα για ένα ραγιά!).

Πρόκειται, δηλαδή, για συνειδησιακή και όχι απλώς συγκυριακή πολιτική προσχώρηση στην «Ραχ-Οττομανα» σε βαθμό ασύλληπτο ακόμα και για τον δικτάτορα Παπαδόπουλο, ο οποίος υποστήριζε την (συν-)ομοσπονδοποίηση δύο εθνοκρατικών οντοτήτων. Ομιλώ για «συνειδησιακή», διότι το πρόβλημα των καθηγητών μοιάζει να είναι το «αρχαιόπληκτο», «υπανάπτυκτο» και, προπάντων, «εθνικό» (ω, τι φρίκη!) «ελλαδικό κρατίδιο», όπως το αποκαλούν ονειδιστικά, στο εσωτερικό του οποίου νιώθουν δυστυχείς, αλλά πιστά το υπηρετούν, αφού ευνοούνται απ' αυτό ποικιλοτρόπως, με αξιώματα και χρήματα.

Ένας από τους ευνοούμενους είναι ο καθηγητής Γιανναράς, ο οποίος επιδόθηκε τελευταία σε μια εκστρατεία αντικατάστασης του Εθνικού Ύμνου, με τη δικαιολογία ότι, εκτός από «εθνικιστικός», χαρακτηρίζεται και από πνεύμα «ακραίας βίας», διότι ο ποιητής της Ελευθερίας,

14. Βλ. εφ. *Καθημερινή*, 17-06-2012 και το τεκμηριωμένο άρθρο του Γ. Παπαθανασόπουλου, «Ο κ. Χρ. Γιανναράς οραματίζεται αλλαγή του Εθνικού μας Ύμνου!», που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο, Αυγ. 2012.

Διονύσιος Σολωμός, αναφέρεται στην «κόψη» και στην «όψη» της Ελευθερίας. Προσέξτε: αγνοείται πλήρως το γεγονός ότι η Ελευθερία ουδέποτε κατακτήθηκε με την απάθεια ή τη δουλική υποταγή αλλά με τη λαϊκή βία, με την «κόψη του σπαθιού την τρομερή». Στο δεύτερο στίχο, ο ποιητής συμπληρώνει και προσθέτει και την «όψη», δηλαδή το βλέμμα, το πρόσωπο της Ελευθερίας που με ορμή, ταχύτητα –τη «βία», όπως αναφέρεται– ξαπλώνεται σε όλη τη γη, όλη την οικουμένη. Και εδώ προκύπτει το πρόβλημα για την ελλαδική ελίτ ότι, δηλαδή, ένας ασήμαντος αριθμητικά λαός «προπαγανδίζει» την αυτεξουσιότητα ως οικουμενικό αγαθό σε μια εποχή καλπάζουσας παγκόσμιας ομοιομορφίας και Τάξης. Και όπως είναι γνωστό, καμία αυτοκρατορική εξουσία δεν θέλει καμιά ταυτότητα συλλογικότητας, καμιά ταυτότητα εθνική ή θρησκευτική, καμιά ταυτότητα ιστορικής μνήμης.

Τώρα, εάν τέτοιες απόψεις κρατικοδίαιτων λειτουργών προσβάλλουν τη μνήμη των Μαρτύρων του Έθνους, που οδηγήθηκαν στην εκτέλεση ψάλλοντας τον Εθνικό Ύμνο, αυτό, για τους εθνοαποδομητές, αποτελεί λεπτομέρεια. Το ζητούμενο γι' αυτούς είναι η ακύρωση της Παλιγγενεσίας, το σβήσιμο της φλόγας που πυροδότησε το «Ελευθερία ή Θάνατος» στη λαϊκή ψυχή, ιδιαίτερα σήμερα που η Ελλάδα βρίσκεται στην αγκαλιά μιας νέας αυτοκρατορικής αποικιοκρατίας, της μνημονιακής. Γι' αυτό, την εργολαβία της νεο-ραγιαδοποίησης ανέλαβαν οι «πεφωτισμένοι», οι «λογιότατοι» και «εκλαμπρότατοι», όπως σκωπτικά τους ονομάτιζε ο στρατηγός Μακρυγιάννης.

Το ζήτημα δεν είναι θεωρητικό ούτε περιορίζεται σε κάποιους «γραφικούς» και μεμονωμένους. Και τούτο, διότι δεν πρόκειται απλώς και μόνο για πολιτική αλλά και για θρησκευτική νεο-ραγιαδοποίηση με το εφεύρημα της «Μεταπατερικής» θεολογίας, της οποίας οι εκφραστές και θαυμαστές, όταν δεν σπιλώνουν, υποβαθμίζουν τους Αγίους Πατέρες της Εκκλησίας. Ο καθηγητής Γιανναράς και στον τομέα της αντιπατερικής μεταπατερικότητας πρωτοστατεί σε σημείο που ελέγχθηκε με δυνατή και ακαταμάχητη επιχειρηματολογία από φωτεινές προσωπικότητες, όπως ο αείμνηστος αγιορείτης λόγιος, Γέροντας Θεόκλητος Διονυσιάτης¹⁵.

Τη σκυτάλη από τον καθηγητή Γιανναρά ανέλαβε η Μητρόπολη Δημητριάδος με την Μ.Κ.Ο. «Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών», επιδεικνύοντας αλόγιστη ασέβεια – ύβριν– τόσο προς το προσφυγικό παρελθόν του ποιμνίου της όσο και στη μνήμη του προκατόχου μητροπολίτη της, του αιετίμου Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου.

Φαίνεται, πως το κίνητρο πίσω από την εμμονή των κάθε είδους και απόχρωσης γηγενών με την Ορθοδοξία δεν είναι ιδεολογικό αλλά κατά κύριο λόγο πολιτικό και οφείλεται εν πολλοίς στην πρωταρχική θέση του εθνοτικού (όχι εθνοφυλετικού) στοιχείου ως το κύριο γνώρισμά της. Δηλαδή, το κριτήριο οργάνωσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας υπήρξε πάντοτε ο γεωγραφικός παράγοντας. Με άλλα λόγια, η εθνότητα αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο ο-

15. Βλ. άρθρο καθηγητή, π. Θεόδωρου Ζήση, εφ. *Ορθόδοξος Τύπος*, 08-06-2012, σ. 1.

ποίο η κάθε τοπική Εκκλησία υπάρχει, γι' αυτό τις κατέστησε «εθνικές», με «εθνικούς» αγίους, τοπικά ήθη και έθιμα. Το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με τη δημοκρατική δομή της Ελληνορθοδοξίας την καθιστά μέγεθος πολιτικό, εκτός από πνευματικό, με οικουμενική απήχηση. Μάλιστα, η αρχαιότερη και μεγαλύτερη σε διάρκεια δημοκρατία της Οικουμένης, που διοικείται στα πρότυπα της αρχαίας άμεσης Αθηναϊκής Δημοκρατίας, από το 963 έως σήμερα, είναι η ομόσπονδη Αθωνική Πολιτεία, το Άγιον Όρος, κατά το λαϊκότερο. Συγκρίνετε αυτή την πραγματική όψη του Χριστιανισμού με το εκκοσμικευμένο, κλειστό και αυταρχικό καθεστώς του Βατικανού¹⁶.

Το ζήτημα, λοιπόν, της υποτέλειας ξεφεύγει από τα όρια κάποιων που λειτουργούν σε καθεστώς ακαδημαϊκής ελευθερίας και κατέστη πολιτικό, ύψιστο θέμα εθνικής ασφάλειας. Υπάρχει και προηγούμενο. Η κατάλυση της ένδοξης χιλιόχρονης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και η μετατροπή της σε Οθωμανική. Τα αίτια ήταν αμιγώς ενδογενή και εν πολλοίς οφείλονταν στην υπερφορολόγηση του μικρασιατικού ελληνισμού, του κορμού της αυτοκρατορίας, για να συντηρείται το σπάταλο και ανήθικο κέντρο, η Βασιλεύουσα, με συνέπεια ο εξαθλιωμένος τοπικός πληθυσμός να θεωρεί τους ατάκτους σελτζούκους –το πρόπλασμα των Οθωμανών– ως λυτρωτές. Οι αναλογίες με το σήμερα είναι εξόφθαλμα ορατές: ατιμωρησία των κλε-

16. Βλ. Μ. Δρεττάκης, *Άγιον Όρος. Χθες-Σήμερα-Αύριο*, Εν Πλω: Αθήνα 2009, σελ. 103-14, 162, και Γ. Παπαθανασόπουλος «Αθως: Το περιβόλι της Παναγίας», ηλεκτρονική ανάρτηση, Αυγ. 2012.

πτών δημοσίου χρήματος, σπατάλη και ευωχία της άρχουσας ελίτ, υπερφορολόγηση των πολλών με τη μη αναλογικότητα της συνεισφοράς, ανυποληψία των γραμματισμένων. Έτσι εξυφάνεται η πλανητική ή περιφερειακή εξουσία με το νέο λυτρωτή, το νεο-οθωμανό του Γιανναρά ή τον νεο-τεύτονα¹⁷ κάποιων άλλων, οι οποίοι έχουν ανοίξει την αγκαλιά τους και μας περιμένουν ανυπόμονα.

Εν συνόψει, οι οβιδιακές μεταμορφώσεις του Γιανναρά ακολούθησαν την ακόλουθη πορεία: κατηχητόπουλο της «Ζωής» που μεταστράφηκε σε ανελέητο κατήγορο όλων των χριστιανικών οργανώσεων: εμβληματική μορφή της «νεο-ορθοδοξίας»¹⁸ και του «εθνοπατριωτικού» χώρου με κορωνίδα τον αγώνα του εναντίον τού Σχεδίου Ανάν· ο σκληρότερος ίσως κατήγορος της Ελλαδικής Εκκλησίας για το ασυγχώρητο αμάρτημά της να καταστεί Αυτοκέφαλη, ήτοι «εθνική», κατηγορώντας την ότι με τον τρόπο αυτό αναδείχθηκε στο εθνικιστικό δεκανίκι

17. Αναφέρομαι στους Τεύτονες, καθότι υπήρξαν το κυριότερο, ίσως και το πιο χαρακτηριστικό γερμανικό φύλο, που δεν άφησε σε ησυχία την Ευρώπη από τον 2^ο αι. π.Χ. Βλ. Γ. Τσερεβελάκης, *Η Ρώμη και οι Γερμανοί. Η σύγκρουση που διαμόρφωσε τη σύγχρονη Ευρώπη*, Historical Quest: Αθήνα 2011, σ. 12. Σχετική αναφορά γίνεται και στην υποσ. 69.

18. Πρόκειται για μια ομάδα πεφωτισμένων, πολλοί εκ των οποίων ήταν κορυφαίοι μαρξιστές διανοούμενοι και ακτιβιστές (π.χ. Μοσκόφ, Ζουράρις, Καραμπελιάς), που πρωτοστάτησαν στην επανασύνδεση με την βυζαντινή παράδοσή μας, με το θησαύρισμα των Πατερικών κειμένων. Σύμφωνα με τους νεο-ορθοδόξους, στο Βυζάντιο δεν ήταν ο Ελληνισμός που κυριάρχησε αλλά ο Χριστιανισμός που προσέλαβε και μεταμόρφωσε τον Ελληνισμό.

του ελληνισμού (πιθανότατα, γιατί δεν ακολουθεί το παράδειγμα της φαναριώτικης «υποτέλειας»)· υμνητής του «παγκοσμιοποιημένου» Φαναρίου υπό τον Βαρθολομαίο· συστημικός¹⁹, με τις λυσσαλέες επιθέσεις εναντίον του «εθνικιστή» Χριστόδουλου, έχοντας εμφανώς ως στόχο την αποκοπή της Ορθοδοξίας από το λαϊκό σώμα και την υποταγή στην απεθνικοποιημένη στρατηγική και του τελευταίου θεσμικού πυρήνα που αντιστέκονταν, όπερ επετεύχθη υπό τον Ιερώνυμο, ο οποίος δείχνει ίχνη ζωής μόνον όταν θίγονται οικονομικά ζητήματα (φορολόγηση ή/και αξιοποίηση περιουσίας, μισθοί Ιεραρχών)· θιασώτης του μικρού και ασήμαντου ελληνισμού τάχθηκε αναφανδόν υπέρ της αραβοποίησης του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων²⁰· εθελόδουλος στο φιλοδυτικό τουρκικό ισλάμ

19. Χρησιμοποιώ τον εν λόγω χαρακτηρισμό, διότι ο καθηγητής Γιανναράς ευνοήθηκε από το σύστημα: εκλέχθηκε καθηγητής φιλοσοφίας καιίτοι θεολόγος, ενώ απέσπασε δύο γαλαντόμες υποτροφίες του αμερικανικού Ιδρύματος Φορντ –της γνωστής οικογένειας των αυτοκινητοβιομηχάνων– κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, όπως και πλειάδα Ελλήνων «αριστερών». Ο ίδιος έχει ελεύθερο βήμα και «προκλητική» προβολή τόσο στα κατεστημένα ιδιωτικά έντυπα όσο και στα ηλεκτρονικά, κυρίως κρατικά, ΜΜΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το κανάλι της Βουλής, που παρουσίασε σε επανάληψη (20-10-2012) την «αγιογραφία» του, ένα δίωρο αφιέρωμα, στο οποίο παρέλασαν διάφοροι «προοδευτικοί» και «κατεστημένοι» πολιτικοί, ομότεχνοι και εκ του «πνευματικού» χώρου γενικότερα, για να φιλοτεχνήσουν το φωτοστέφανό του. Δηλαδή, αν δεν καταλάβατε καλά, το επίσημο όργανο του κράτους εκθειάζει έναν εκ των κορυφαίων αποδομητών του, αυτόν που με χρυστάλλινη ευκρίνεια ευαγγελίζεται την κατάλυσή του.

20. Βλ. Γ. Μούρτος, *Οι αν-ορθόδοξοι...*, ό.π., σ. 366.

με την αποδόμηση του ελλαδικού κράτους και την υπαγωγή του στη νεο-οθωμανία του Ερντογάν και του Νταβούτογλου, στο πιο αναθεωρητικό-επεκτατικό σχήμα που αναπτύχθηκε στην ιστορική διαδρομή του σύγχρονου τουρκικού κράτους²¹.

Ο νεο-οθωμανισμός είναι το τελευταίο, ίσως και το καταληκτικό, στάδιο της οβιδιακής μεταμόρφωσης Γιαν-

21. «Νεο-οθωμανισμός» είναι η πολιτική που εγκαινιάστηκε από τον Τ. Οζάλ με σκοπό την αναγέννηση των οθωμανικών προτύπων, ώστε να διευρυνθεί η επιρροή της Άγκυρας. Ο νεο-οθωμανισμός του Οζάλ περιορίζονταν στους πολιτισμικούς και ιστορικούς δεσμούς με ομοθρήσκους του εγγύς περιβάλλοντος που συνέθετε την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ενώ του Ερντογάν/Νταβούτογλου έχει παγκόσμια διάσταση, καθόσον αποσκοπεί στην τουρκική ηγεμονία του μουσουλμανικού κόσμου και είναι εγγενώς ανθελληνικός. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός αναδιατυπώθηκε ολόκληρη η εξωτερική πολιτική του κεμαλισμού: στροφή στους Παλαιστίνιους και στον μουσουλμανικό κόσμο γενικότερα με ταυτόχρονη εχθρική στάση προς το Ισραήλ. Η στροφή στον μουσουλμανικό κόσμο έχει καθαρά ωφελιμιστικά κριτήρια. Αποσκοπεί στην αναβάθμιση της χώρας στα κέντρα εξουσίας της Ουάσιγκτον που κατέστησαν το Ισλάμ ύψιστη προτεραιότητα. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται «ενεργειακό» όφελος με αγωγούς και λοιπές ευνοϊκές ρυθμίσεις, η απομόνωση του ΡΚΚ, καθώς και η εξουδετέρωση των δύο ιστορικών ανταγωνιστών, του Ιράν και της Ελλάδας, η οποία έχει ιδιαίτερη πολιτιστική απήχηση στη Δύση και υψηλό κύρος στον αραβικό κόσμο.

Στην υπηρεσία του νεο-οθωμανικού γεωπολιτικού σχεδιασμού της Άγκυρας τέθηκε και ο Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης (ο ισλαμικός ΟΗΕ των 57 χωρών του μουσουλμανικού κόσμου), που, από το 2005, ηγείται ο Τούρκος καθηγητής Εκμελεντίν Ιχσάνογλου και έκτοτε αποτελεί φόρουμ παραγωγής πληθώρας ανθελληνικών ψηφισμάτων.

ναρά, που στηρίζεται στην εξής νεοφανή θεώρηση. Ελληνισμός σημαίνει πολιτισμός και όλα τα υπόλοιπα που τον προσδιορίζουν –φυλή, γένος, έθνος, κράτος– είναι τα «βαρίδια» του. Δια τούτο, ο μόνος τρόπος αναγέννησης του ελληνισμού είναι η υπαγωγή του στο ισχυρό και ανεκτικό νεο-οθωμανικό κράτος του Ερντογάν-Νταβούτογλου. Ωραία γράμματα μαθαίνει ο «δάσκαλος» –όπως αρέσκεται να προσφωνείται– Γιανναράς στους ελληνόπαιδες. Εμείς, ωστόσο, οι λιγότερο του ιδίου οξυδερκείς γνωρίζουμε ότι ο ελληνικός πολιτισμός διέπρεψε μόνον όταν και το κράτος που τον υπηρετούσε ήταν ισχυρό, όπως: η αρχαία Αθήνα, η Ελληνιστική και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Γνωρίζουμε, επίσης, ότι οι νεο-οθωμανοί αρνούνται και την ελάχιστη παραχώρηση, όπως είναι η επαναλειτουργία της Σχολής της Χάλκης, για να μην «ψηλώσει» κατά τι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, θα ευνοήσουν την άνθιση του ελληνισμού υπό την διοικητική του υπαγωγή σε αυτούς; Μα, τρελαθήκαμε παντελώς...! Τελικά, δεν υπάρχει έστω και το ελάχιστο όριο λογικής στο κρεσέντο ανθελληνισμού των αποδομητών;

Δια τούτο, ο συστημικός καθηγητής Γιανναράς, αποτελεί μια ιδιάζουσα περίπτωση προς αποφυγήν. Όχι για την κριτική που διατυπώνει αλλά για τις προτάσεις του. Ενώ εντυπωσιάζει συνήθως με την διαγνωστική του ικανότητα (ελλαδική παθογένεια), επιμένει σε μια θεραπευτική αγωγή που οδηγεί συνειδητά στο θάνατο του ασθενούς ως τη μόνη διέξοδο σωτηρίας (κατάλυση του εθνικού κράτους και κατάργηση της Αυτοκεφαλίας), διότι υπάρχει το θεωρητικό ενδεχόμενο της... ανάστασης

(μέσα από τον παράδεισο της οθωμανικής Τάξης). Του διαφεύγει (σκοπίμως...!) το κυριότερο. Το έθνος-κράτος αποτελεί τη μήτρα της εθνικής ιδιοπροσωπίας των λαών και η εξαφάνισή του θα επιφέρει την αλλοίωση, εάν όχι το θάνατο της εθνικής συλλογικότητας υπό τις σημερινές συνθήκες αφομοίωσης της Νέας Τάξης πραγμάτων²².

22. Για μια ενδελεχή ανάλυση της περίπτωσης Γιανναρά, βλ. Άρδη, τ. 80, Μάι-Ιουν 2010, σελ. 39-58.

3. Η α-λογία της Λογικής

Επανέρχομαι στο βιβλίο του υφηγητού Κατσάρου για κάποιες πρόσθετες και επί της ουσίας επισημάνσεις. Το αυτονόητο βρίσκεται, κατά την εκτίμησή μου, όχι στη Λογική που εξυμνεί ο κ. υφηγητής αλλά σε ένα απλό στίχο της λαϊκής αιοδού Ελένης Δήμου: «Μια ζωή θυσία-ζα την αγάπη στη λογική...». Με άλλα λόγια, αγάπη (συναίσθημα) και λογική συγκρούονται ανελέητα για την επικράτηση. Εάν επικρατήσει καθ' ολοκληρίαν η λογική εκτοπίζεται το συναίσθημα, καθότι ο άνθρωπος «μηχανοποιείται», γίνεται ρομπότ, χρήσιμο για να κινηθεί μηχανή του κάθε μπάρμπα Σαμ. Άλλωστε, αυτό αποδίδει με ακρίβεια η λαϊκή ετυμηγορία περί των «ψυχρών» και «ξενέρωτων» Δυτικών, που υποκατέστησαν το συναίσθημα και δη στην ύψιστη μορφή του, την αγάπη, που θεοποιεί τον άνθρωπο, με την ηδονοθηρία που εξελίχθηκε σε βιομηχανία του πορνό, ένα ακόμα εφεύρημα της λογικοκρατούμενης Δύσης²³.

23. Βλ. το αξιοσπούδαστο βιβλίο ενός φωτισμένου Έλληνα, που και αυτός βρήκε πνευματικό καταφύγιο στη Γερμανία, στον κατοχικό δυνάστη και σφαγέα του ελληνικού λαού, αμέσως μετά τον Πό-

Το σίγουρο είναι ότι η μονομέρεια της Λογικής δεν ολοκληρώνει αλλά αποξενώνει τον άνθρωπο, όταν αυτή «θεοποιείται» και λειτουργεί σε ένα μεταφυσικό κενό. Αυτό ακριβώς ήταν το πρόβλημα του δογματικού Διαφωτισμού της νοησιαρχίας και της άρνησης της θρησκείας, που εξομαλύνθηκε εν πολλοίς με την επάνοδο στην παράδοση μέσω του κινήματος του Ρομαντισμού. Ωστόσο, το πρόβλημα παραμένει έντονο εάν όχι εφιαλτικό στις πλέον εκκοσμικευμένες και λογικοκρατούμενες κοινωνίες, όπως οι σκανδιναβικές, με την παγκόσμια πρωτιά τους στις αυτοκτονίες, στο ποτό και στα ναρκωτικά.

Σήμερα, βιώνοντας την ισοπεδωτική μανία του παγκοσμιοποιημένου νεοφιλελευθερισμού, γίνεται συνεχώς και περισσότερο αποδεκτό ότι η Λογική, αποξενωμένη από μεταφυσικές και ηθικές αναφορές οδηγεί στην α-λογία, σε κοινωνικά και προσωπικά αδιέξοδα. Άλλωστε, στην Ελλάδα δεν στερούμαστε Λογικής, αφού οι κυβερνώντες μας είναι του Χάρβαρντ και «προοδευτικοί», ήτοι αντικληρικαλιστές εάν όχι αντιεκκλησιαστές, εκκοσμικευμένοι και άθεοι εν όλω ή εν μέρει, «εκποιητές» της

λεμο, όπου και διέπρεψε στα καλύτερα πανεπιστήμιά της, τον καθηγητή Δ. Σαβράμη. Στο βιβλίο του, *Θρησκεία και Σεξουαλικότητα, Δίδυμοι*: Αθήνα 1997, αναλύει με μεστό και απλό λόγο τα αίτια της α-λογίας των Δυτικών στο κρίσιμο τομέα της σεξουαλικής συμπεριφοράς, στον τομέα που η Δύση απέφυγε κάθε μορφή μεταρρύθμισης και έμεινε στην προβληματική «ηθική» των «μεγάλων» του Ρωμαιοκαθολικισμού, όπως ο ιερός Αυγουστίνος και του προτεσταντισμού, όπως όλοι οι γεννήτορές του. Πρόσθετα στοιχεία για την ελληνορθόδοξη εμπειρία, βλ. αφιέρωμα «Ερωτικό Βυζάντιο», *Άρδη*, Ιουλ-Αυγ 2006, σελ. 27-64.

γλώσσας με τις συνεχείς εκπτώσεις υπό μορφή μεταρρυθμίσεων. Στην Ελλάδα στερούμαστε κάτι ουσιαστικότερο, της κοινής λογικής –αγγλιστί «common sense»– και «λόγου», με την πλατωνική έννοια, την κριτική ευφυΐα, δηλαδή την ικανότητα του ανθρώπου να ερευνά με το λογικό του και να αναδεικνύει το σωστό, γεγονός που τον διακρίνει από τα ζώα. Αποδομητές, αχόρταγοι –με μυθικούς μισθούς και μπόνους–, απάτριδες και ά-θεοι, κατά κανόνα, οι πρώτοι, παραδοσιακοί οι δεύτεροι. Ομιλώ για τα καθ' ημάς, διότι οι πιο προηγμένοι λαοί είναι άκρως παραδοσιακοί, αφού με την παράδοση κτίζεις, όπως δηλώνει ετυμολογικά η λέξη (παραδίδω κάτι περισσότερο απ' ό,τι παραλαμβάνω). Στην Ελλάδα της αν-ορθοδοξίας θεωρείται συντηρητικό και απευκαταίο καθετί που στη Δύση, τουλάχιστον, θεωρείται προοδευτικό και επιζητούμενο (παράδοση, εθνική θρησκεία, πατρίδα, εθνική ιδεολογία και όχι διεθνιστική υποταγή).

Στο πλαίσιο αυτό, κατανοώ τον βαθυτέρο λόγο της αποστροφής των εγχωρίων αποδομητών από κάθε έννοια πατρίδας (=γη των πατέρων), αφού αυτή προσδίδει χαρακτηριστικά συλλογικότητας και υπερηφάνειας για την προάσπιση των οποίων θυσιάζει κανείς και τη ζωή του· το ανάθεμα των ειρηνολάγων και απάτριδων αποδημητών. Θα αφήσω να επιχειρηματολογήσουν οι πρόγονοί μας μέσα από τη «βροντώδη σιωπή» των κειμένων τους²⁴:

24. Ομιλώ για «κείμενα» και όχι για «γραπτά». Προσέξτε τη μεστότητα και το εννοιολογικό βάθος της ελληνικής γλώσσας, πάνω στην οποία ασελγούν οι ελληνόφωνοι γραφιάδες. Κείμενο, από το ρή-

«... εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες» («ευδαιμονία είναι η ελευθερία και ελευθερία είναι η γενναιότητα»), ὅπερ σημαίνει πως φιλοπατρία και φιλελευθερία είναι ἀρρηκτες ἐννοιες, κατὰ τον Περικλή, ὅπως αναφέρει ο Θουκυδίδης: «Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερόν ἐστιν ἢ Πατρίς καὶ ἐν μείζονι μοῖρα καὶ παρὰ Θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι» (Κρίτων, κεφ. 12). Ουσιαστικά, ο Πλάτων, με το εν λόγω παράθεμα που αποδίδεται στον Σωκράτη επιβεβαιώνει τον Ὅμηρο, που ἔλεγε: «Οὐδὲν γλύκιον πατρίδος».

Τη σκυτάλη ἀπό τον αρχαῖκό και κλασικό ελλητισμό πήρε ο χριστιανικός ελλητισμός με την θεολογική νοηματοδότηση της ελευθερίας. Δηλαδή, η εθνική, ὅπως και η κοινωνική ελευθερία είναι εναρμόνιση των επιμέρους προσωπικών ελευθεριών, που αποδίδεται με τον θεσπέσιο ὄρο «ὁμοθυμαδόν» στις Πράξεις των Αποστόλων (2, 1) και σημαίνει στα απλοελληνικά ὁμο-ψυχία, ὁμο-καρδία. Ο ἅγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος (†390) επαναδιατύπωσε τον σωκρατικό λόγο στην 37^η επιστολή του: «Μητέρα τιμᾶν τῶν ὁσίων· μήτηρ δὲ ἄλλη μὲν ἄλλου. Κοινή δὲ πάντων μήτηρ πατρίς».

Προσέξτε την πρακτική χρησιμότητα των προαναφερθέντων, που αγνοοῦν οι «λογιότατοι» και ακυρώνουν οι «εκλαμπρότατοι» με τη διασπορά της νόσου της «απο-

μα κείμαι, δηλαδή εσαιέ παρόντα και ὄχι γραπτό, που χάνεται, καίγεται, πετιέται. Λέμε, λ.χ., ιερά κείμενα αλλά Αγία Γραφή – με κεφαλαίο, διότι είναι μία και μοναδική.

μυθοποίησης ιερών συμβόλων», κατά τον Ρεζίς Ντεμπρέ, και την προώθηση της υλιστικής μονοτροπίας. Μεταφράζοντας τη σκέψη του Ντεμπρέ, το προαπαιτούμενο της προόδου και της εθνικής ανάτασης είναι η ενιαία βούληση, η ομοψυχία, η ενότητα στο ένα σώμα, το ομοθυμαδόν, που επιτυγχάνεται με την ενιαία –κρατική/εθνική– θρησκεία, την ενιαία γλώσσα, γιατί όχι και μέσω της στρατιωτικής θητείας που σφυρηλατεί κοινωνική συνείδηση, γι' αυτό διατηρείται και από χώρες με ανύπαρκτα προβλήματα ασφάλειας, όπως η Ελβετία. Στην πραγματικότητα, η Ελληνορθοδοξία διέσωσε στην διαχρονική πορεία της αναλλοίωτα τα αρχαιοελληνικά νοήματα της φιλοπατρίας και της φιλελευθερίας, ευλογώντας την υπεράσπιση της ελευθερίας και με ένοπλο αγώνα.

Θα επιμείνω στο λεπτό αυτό σημείο, που μόλις ανέφερα, επισημαίνοντας τα ακόλουθα. Η ελευθερία απαιτεί αγώνα και δη ηρωικό, που μπορεί να φθάσει στη θυσία. Η θυσία δεν είναι άλλο από την αυταπάρνηση, την υπέρβαση του «εγώ» χάριν του «εμείς». Με αυτό τον τρόπο, η προσωπική θυσία μπορεί να γίνει ζωή για τους άλλους. Κι ίσως γι' αυτό, στον τόπο αυτό, πιστέψαμε τόσο στην Ανάσταση²⁵. Γι' αυτό, και το Ορθόδοξο εορτολόγιο βρίθει «στρατιωτικών» αγίων και εθνομαρτύρων. Ένοπλος αγώνας, αλλά μόνο για την ελευθερία –που εξυμνείται στον Εθνικό μας Ύμνο– και όχι για κατακτητικούς και ι-

25. Οι σκέψεις αυτές γεννήθηκαν μέσα μου, διαβάζοντας ένα ωραίο κείμενο του Μητροπολίτη Δημητριάδος, κ. Ιγνατίου, στο μηνιαίο έντυπο της Μητροπόλεως, *Πληροφόρηση*, Ιουλ-Αυγ 2012, σ. 3.

μπεριαλιστικούς σκοπούς²⁶. Τον Αγώνα, δηλαδή, «πέρ Πίστεως και Πατρίδος», που ενσάρκωναν οι Αγωνιστές του 1821, γι' αυτό μπήκαν στο στόχαστρο των εθελόδουλων αποδομητών.

Με βάση τα προαναφερόμενα, προχωρώ στη διατύπωση των εξής συμπερασμάτων. Οι της κοινής λογικής έφτιαξαν, υποστήριξαν και παρέδωσαν Πατρίδα, ενώ οι της Λογικής εισήγαγαν δουλικότητα και παρέδωσαν χρεοκρατία. Βεβαίως, υπάρχουν και εξαιρέσεις αλλά αυτές επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Οι της Λογικής κατασκεύασαν, αυτό που ο διάσημος αυστριακός οικονομολόγος, Στέφαν Σουλμάιστερ, αποκαλεί «παράδοξο της λιτότητας», το οποίο είναι γνωστό ότι αφαιρεί από το κράτος τη δυνατότητα να λειτουργήσει, χειροτερεύοντας τη δική του οικονομική κατάσταση με συνέπεια να επιτείνεται μαζικά η κρίση. Από την άλλη, οι της κοινής λογικής εμπέδωσαν την ύψιστη μορφή διακυβέρνησης, την άμεση δημοκρατία και τον κοινοτισμό κατά τους βυζαντινούς χρόνους και την Τουρκοκρατία, ενώ οι της Λογικής γέννησαν Μαυροκορδάτους, Νόμους, Διατάξεις και «Ανεξάρτητες» Αρχές, που ποδηγετούν τον πολίτη, ενώ δεν τολμούν να αρθρώσουν ούτε τη λέξη δημοψήφισμα. Οι παραδοσιακοί (αυτοί που λαιδορούνται ως «νεκρόφιλοι») προσέθεσαν δύο Νόμπελ στην φαρέτρα του ελληνισμού, ενώ οι της λογικοκρατίας την αποδόμηση και τη διεθνή απα-

26. Δανείστηκα τις σκέψεις αυτές από ένα κείμενο, χωρίς άλλα στοιχεία, του ομ. καθηγητή, π. Γ. Μεταλληνού, με τίτλο, «Οι Ένοπλες Δυνάμεις και το ράσο στους Αγώνες του Έθνους».

ξίωση. Οι πρώτοι, όταν πορεύονται αυτόβουλα και χειραφετημένα από τους «επαίοντες» και «γνωστικούς» –σε σχήματα άμεσης δημοκρατίας και κοινοτισμού– δημιουργούν πολιτισμό, αυτή την ανελαστική αρχή, η οποία πολύ δύσκολα και εξίσου δυσάρεστα υποτάσσεται στους ορθολογικούς κανόνες των «Λογικών». Γι' αυτό, είναι άρρηκτα δεμένοι με την ύψιστη πολιτιστική έκφραση, την Ορθοδοξία, και το βίωμά της, την Ορθόδοξη Πίστη.

Προσέξτε την συνδέσμωση θρησκείας και πολιτισμού και αφήστε τους «Λογικούς» στον εγωτικό τους οίστρο. Όταν σβήνει μια θρησκεία σβήνει και ένας πολιτισμός και ανοίγει η πόρτα για μια νέα ταυτότητα υπαγωγής κάπου, σε κάτι θεωρούμενο ανώτερο, σε έναν μπάριμπα Σαμ –αφού για να σβήσει σημαίνει ότι υστερεί–, εκτός και εάν υπάρχουν ισχυρά αντισώματα εθνικής ιδιοπροσωπίας. Να το θέσω σε ένα ιστορικό πλαίσιο, για να γίνει κατανοητό.

Η Περσία, έχοντας μια παράδοση ως της πρώτης υπερδύναμης στον κόσμο και έναν πανάρχαιο πολιτισμό που κατέγραψε εξαιρετικές επιδόσεις στην επιστήμη, όταν υπετάγη στους Άραβες εξαναγκάστηκε να αντικαταστήσει την πατρώα θρησκεία του Ζωροαστρισμού με τη θρησκεία του Άραβα κατακτητή, το Ισλάμ, χωρίς ωστόσο να μειωθεί η πολιτιστική αίγλη και ακτινοβολία της. Αντιθέτως, απορρόφησε πολιτισμικά τους πολυπληθείς κατακτητές της, αφού η πανίσχυρη Αραβική Αυτοκρατορία ή, όπως αποκαλούνταν, το Χαλιφάτο των Αββασιδών με έδρα τη Βαγδάτη, υιοθέτησε πλήρως τον περσικό τρόπο ζωής, όπως το προκάτοχό του των Ουμαγιδών, στη Συρία, υιοθέτησε πλήρως τον ελληνοβυζαντινό

πολιτισμό. Για παράδειγμα, η πολιτικά υποταγμένη Περσία διατήρησε τη γλώσσα της (φαρσί) και διεύρυνε την πολιτιστική επιρροή της στην ευρύτερη περιοχή, μη εξαιρουμένης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία δέχτηκε έντονη περσική επιρροή, συγκρινόμενη με αυτή της ελληνικής επί της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Και το κυριότερο, η υποταγμένη Περσία «εθνικοποίησε» το Ισλάμ, αντικαθιστώντας το αραβικό-σουνιτικό με την περσική-σιιτική εκδοχή του, που μέχρι σήμερα αποτελεί πηγή εθνικής ισχύος²⁷.

Μικρογραφία του σιιτικού ισλαμισμού αποτελεί ο χριστιανικός Μονοφυσιτισμός²⁸, που αναπτύχθηκε στις περιοχές της ελληνοβυζαντινής επιρροής (αραβικές, Αρμενία). Με τη μόνη διαφορά ότι οι κατακτηθέντες δεν διέθεταν τα ίδια με τους Πέρσες εθνικά αντισώματα με συνέπεια, όπου δεν εξισλαμίσθηκαν πλήρως, κατίσχυσε η Ελληνορθοδοξία με τα Πατριαρχεία της (Οικουμενικό, Αλεξανδρείας, Ιεροσολύμων), τα οποία αποτελούν πυλώνες εθνικής ισχύος του ελληνισμού. Εξάιρεση, η Αρμενία που κατέστησε τον Μονοφυσιτισμό εθνική θρησκεία και

27. Βλ. ενδεικτικά την διαδικτυακή προδημοσίευση του βιβλίου του R. D. Kaplan, *The Revenge of Geography: What the Map Tell Us About Coming Conflicts and the Battle Against Fate*, στο www.stratfor.com/analysis/geography-iranian-pwer-robert-d-kaplan?utm_source=31-08-2012.

28. Για τις μονοφυσιτικές εκκλησίες ή, όπως αλλιώς λέγονται παλαιο-ορθόδοξες, βλ. F. Thual, *Η Κληρονομιά του Βυζαντίου. Γεωπολιτική της Ορθοδοξίας*, μτφ. Γ. Λάμπας, Ροές: Αθήνα 2000, σελ. 38-39, 223 κ.ε.

αντιστάθηκε σε ξενικές επιρροές (Ελληνορθοδοξία, Ισλάμ, κομμουνισμός). Ειρήσθω εν παρόδω, το μέτρο σύγκρισης της Αρμενίας είναι το Ισραήλ, καθότι και οι δύο λαοί οφείλουν την επιβίωση και τη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας στην εθνική θρησκεία τους, που διατηρήθηκε αναλλοίωτη μέσω των αιώνων, επιτυγχάνοντας ένα πρωτοφανή για το μέγεθός τους δυναμισμό²⁹.

Μια αντίστοιχη με τα ανωτέρω περίπτωση υπάρχει στη δυτική χριστιανοσύνη με τους γερμανοτεύτονες, οι οποίοι υπήρξαν, με τον Λούθηρο, γεννήτορες του προτεσταντισμού³⁰, όταν απέτυχαν να γερμανοποιήσουν πλήρως τον Παπισμό και, κατ' επέκταση, την Ευρώπη.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, οι «λογιότατοι» και οι «εκλαμπρότατοι» έχουν επιδοθεί σε εργώδη προσπάθεια νέκρωσης των ίδιων των αντισωμάτων του ιστορικού κορμού του έθνους που είναι η αρχαϊκή, κλασική και ελληνοιστική αρχαιότητα αλλά και ο βυζαντινός ελληνισμός, η Ορθοδοξία. Δηλαδή, η τρισχιλιετής ιστορική διαδρομή του έθνους, που διέπλασε τα κοινά τοις πάσι, τα «συμφωνημένα υπονοούμενα» του Σεφέρη³¹, που

29. Η εθνική θρησκεία των Αρμενίων αποτελεί προϊόν του αρμενικού «μιλλετίου», που έγινε ως αντιστάθμισμα στο ελληνορθόδοξο και δεν είναι, ίσως, τυχαίο ότι και οι Εβραίοι, που διαθέτουν μια ισχυρή εθνική θρησκεία είχαν το δικό τους «μιλλέτι». Στο ίδιο, σελ. 207, 216, 220.

30. Για μια συνοπτική και κατατοπιστική περιγραφή γέννησης και ανάπτυξης του προτεσταντισμού, βλ. M. Noll, *Protestantism: A very short introduction*, Oxford University Press: New York 2011.

31. Βλ. σχετικά Κ. Ζουράρις, *Να την χέσω τέτοια λευτεριά, όπου*

διαμορφώθηκαν μέσα από τις κοινωνικές συσσωματώσεις της «πατρίδας», της «θρησκείας» και της «γλώσσας». Η γλώσσα, που για κάθε χώρα αποτελεί στοιχείο πολιτισμού και εντάσσεται στην ευρύτερη έννοια του γεωπολιτισμού. Για τους ανυποψίαστους, θα ήθελα να επισημάνω ότι ο πολιτισμός αποτελεί το ιδεολογικό πεδίο μάχης στο σύγχρονο παγκόσμιο σύστημα, γι' αυτό ο γεωπολιτισμός θεωρείται και είναι η αθέατη πλευρά της γεωπολιτικής³².

Την αξία της γεωπολιτικής της γλώσσας έχουν συνειδητοποιήσει χώρες με οξυμένη γεωπολιτική αντίληψη, όπως η Τουρκία. Η χώρα αυτή εξελίχθηκε σε μεγάλη και ισχυρή περιφερειακή δύναμη με παγκόσμιες βλέψεις όχι με εκπτώσεις γλωσσικές αλλά με την ενίσχυση της τουρκικής μέσω της αποκάθαρσής της από ξενικές προσμίξεις, κυρίως από την έντονη περσική επιρροή, προχωρώντας ακόμη και στην τουρκοποίηση διεθνών όρων, υπό τον σοσιαλδημοκράτη Ετσεβίτ. Η γλωσσική αποκάθαρση συνδυάστηκε με την ανάδειξη και τελικά κατίσχυση του μεταφυσικού –θρησκευτικού– στοιχείου. Η τουρκοφωνία αποτελεί μείζον στοιχείο της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής κατά τα ξένα πρότυπα, όπως με την αγγλική, τη νέα *lingua franca*, την γερμανική, την ιταλική και την ισπανική. Είναι άξιο επισήμανσης το γεγονός ότι για τον γλωσσικό ηγεμονισμό της αγγλικής δαπανήθηκαν τερά-

θα κάμω εγώ εσένα πασιά!, Αρμός: Αθήνα 2009, σελ. 169-70, 202-203.

32. Βλ. σχετική αναλυτική αναφορά, Χρ. Χαραλαμπίδης, *ό.π.*

στια ποσά από την βρετανική κυβέρνηση, τις ΗΠΑ και την Κοινοπολιτεία, κατά τα έτη 1950-70³³.

Δυστυχώς, η Ελλάδα παραδόθηκε αμαχητί στον γλωσσικό ηγεμονισμό της αγγλικής αλλά τελευταία και της τουρκικής, με άμεσο κίνδυνο η ελληνική να υποβαθμιστεί σε «διάλεκτο», παρότι είναι η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης (προφορική παράδοση τουλάχιστον τεσσάρων χιλιάδων χρόνων και γραπτή γύρω στα τρεις χιλιάδες πεντακόσια χρόνια), έχει εμπλουτίσει με χιλιάδες λέξεις το λεξιλόγιο όλων σχεδόν των σύγχρονων γλωσσών, αποτελεί ακένωτη πηγή για τη δημιουργία νέων επιστημονικών όρων και νεολογισμών και μιλιέται συνολικά από 17 περίπου εκατομμύρια ανθρώπους³⁴.

Για τους νοήμονες γεωπολιτικά και τους ευαισθητοποιημένους εθνικά, η γλώσσα, όπως η γνώση και ο πολιτισμός γενικότερα δεν είναι μια απλή ακαδημαϊκή άσκηση αλλά πολλαπλασιαστής εθνικής ισχύος.

Προσέξτε την τουρκική περίπτωση και βγάλτε τα συμπεράσματά σας. Τα τελευταία χρόνια, το ελληνικό τηλεοπτικό κοινό βομβαρδίζεται με τουρκικά σήριαλ, τα οποία προσφέρονται στα ιδιωτικά κανάλια με συμβολικό κόστος, κατά πολύ υποπολλαπλάσιο του κόστους παραγωγής. Βασική προϋπόθεση να μη μεταγλωττίζονται τα επεισόδια, προκειμένου να διαχέεται η τουρκική γλώσσα και να επελαύνει ο τουρκικός πολιτισμός αφενός και αφετέρου να μη κόβεται κάποια ανεπιθύμητη σκηνή ή ει-

33. Στο *ίδιο*.

34. Στο *ίδιο*.

κόνα, όπως τα γυρίσματα που έγιναν στο ψευδοκράτος ή ο χάρτης που εμφάνιζε την Ελλάδα και την Τουρκία με το ίδιο χρώμα, προς μεγάλην τέρψιν των Ελλήνων αποδομητών³⁵.

Το ελληνικό τηλεοπτικό κοινό φαίνεται πως «ωρίμασε» στο να αποδεχτεί τη νεο-ραγιαδοποίησή του, γι' αυτό του σερβίρουν –μετά τις προτάσεις Γιανναρά και τα εντατικά τηλεοπτικά μαθήματα εθνομηδενισμού του Βερέμη– τον «Σουλεϊμάν» του, που τυγχάνει να είναι ο σφαγέας των Ελλήνων και ο οργανωτής του παιδομαζώματος. Μπορείτε να φανταστείτε τους Παλαιστίνιους να βλέπουν σήριαλ με τη ζωή του Αριέλ Σαρόν και τους Ισραηλινούς με τους έρωτες του Χίτλερ; Δυστυχώς στην «ευρωπαϊκή» Ελλάδα το αδιανόητο για τους άλλους γίνεται πράξη και «σερβίρεται» στους γηγενείς. Οποία κατάπτωση να ακυρώνεις ακόμα και τη μητρική γλώσσα μέσα στο σπίτι σου, να εξιδανικεύεις τον σφαγέα των προγόνων σου, για να εθιστείς στην εθελοδοουλία.

Βεβαίως, φθάσαμε στο σημείο της έσχατης υποτέλει-ας, διότι υπήρξε μεθοδική προεργασία καθ' όλη τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης, από την πιο ανίκανη γενιά του νεοελληνικού κράτους³⁶, με τη λοβοτομή στα σχολεία και

35. Βλ. εφ. *Έθνος της Κυριακής*, 09-09-2012, σ. 59.

36. Για λεπτομερή ανάλυση, βλ. Γ. Μούρτος, *Η Ελλάδα στην εποχή της κρίσης και της οπισθοδρόμησης. Μια γεωπολιτική θεώρηση*, Αρμός: Αθήνα, Μάιος 2012, κεφ. 3, τιτλοφορούμενο «Από την καθεστωτική στη ραγιαδική δημοκρατία», που είναι αναρτημένο στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: <http://www.arמושbooks.gr/documents/mourtos.pdf> ή/και <http://www.arמושbooks.gr>

στα πανεπιστήμια, με τα επανωτά πλήγματα της γλώσσας («μαλιαρή δημοτικιά», κατάργηση τόνων και πνευμάτων, greeklisch και τα παρόμοια εθνομηδενιστικά). Στόχος ήταν και παραμένει η επιβολή μιας αποχρωματισμένης ελληνοφωνίας και η απόρριψη της ελληνικότητας ημών των Ελλήνων με μια μεθόδευση, επιβαλλομένη άνωθεν, γι' αυτό είναι φονταμενταλιστικής έντασης και συνέπειας. Αν μη τι άλλο οι πρωτεργάτες της γνωρίζουν ότι «τα όρια της γλώσσας μου σημαίνουν τα όρια του κόσμου μου», σύμφωνα με τον Wittgenstein. Ιδιαίτερη ισχύ και εφαρμογή έχει η εν λόγω επισήμανση στην ελληνική γλώσσα, καθότι ασκούσε ανέκαθεν έλξη στους λαούς εκτός και πέραν του ελληνικού χώρου, ελληνοποιώντας δύο Αυτοκρατορίες –Μεγάλου Αλεξάνδρου, Βυζαντινή– και μία θρησκεία, τον Χριστιανισμό. Σήμερα, που έχει σμικρύνει ο γεωπολιτικός ορίζοντας της χώρας υποβαθμίζεται ποικιλοτρόπως η γλώσσα και η χώρα «απο-θρησκευοποιείται».

Εκτός της γεωπολιτικής σπουδαιότητάς της, η γλώσσα έχει και βαθιά κοινωνική σπουδαιότητα. Ο Ελύτης το απέδωσε θεσπέσια με τον γνωστό λιτό τρόπο του: «*Η γλώσσα δεν είναι μόνον ένα μέσον επικοινωνίας. Κουβαλάει την ψυχή του λαού μας κι όλη του την ιστορία και όλη του την ευγένεια*»³⁷. Είναι στοιχείο του ευαγγελικού ομοθυμαδόν, στο οποίο αναφέρθηκα. Θα το πω διαφορετικά.

Ο γάλλος διανοητής Μοντεσκιέ, στο βιβλίο του, *Το*

37. Βλ. υποσ. 17, σ. 7, Κ. Κασσιμάτης, «Ονομάτων “απελευθέρωσης”. Έλληνες ή Ρωμιοί; – και πάλι!...», στο www.24grammata.com.

πνεύμα των νόμων, γράφει: «Για να είναι “νόμιμοι” οι Νόμοι πρέπει να είναι προσαρμοσμένοι στο κλίμα, στις παραδόσεις, στα ήθη, στα έθιμα και στην ιστορία του τόπου». Εάν αυτό ισχύει για τους νόμους τότε για τη γλώσσα και τη θρησκεία που αποτελούν στοιχεία αυτοπροσδιορισμού, δηλαδή, «ταυτότητα» για κάθε λαό, ισχύουν στη νιοστί. Η απόρριψή τους αποτελεί ευθεία απόρριψη του εθνικού κράτους. Και η έκπτωσή τους αποτελεί έκπτωση εθνικής κυριαρχίας και συλλογικής συνοχής. Τελεία και παύλα.

Θα προχωρούσα ένα βήμα πιο πέρα και θα τόνιζα ότι η πρόταξη, η προβολή και η προώθηση του πολυεθνικού/πολυπολιτισμικού κρατικού μοντέλου αντιπροσωπεύει στην ουσία μια ακραία και αδιάλλακτη μορφή ελληνομηδενισμού και, ως εκ τούτου, αποτελεί κορυφαίο ζήτημα εθνικής ασφάλειας. Γι' αυτό, στην κυβερνητική δομή όλων των σύγχρονων κρατών, ανεξαρτήτου μεγέθους και ισχύος, τα υπουργεία Πολιτισμού και Παιδείας θεωρούνται ισοδύναμης σπουδαιότητας με τα υπουργεία Άμυνας και Ασφάλειας. Για το λόγο αυτό, στα ερευνητικά ενδιαφέροντα και στις συγγραφικές παραγωγές κάθε σοβαρού Ερευνητικού Κέντρου Σπουδών Άμυνας και Διεθνούς Πολιτικής, εντάσσονται θέματα πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Το είπε με τον τρόπο του ένας ακομπλεξάριστος αριστερός διανοητής, ο Κορνήλιος Καστοριάδης: «Η κατάργηση των τόνων και των πνευμάτων είναι η κατάργηση της ορθογραφίας, που είναι τελικά η καταστροφή της συνέχειας... Παντού στο Σύμπαν υπάρχει συνέχεια, δε θα υπάρξει συνέχεια στη γλώσσα; Μέγας είσαι Κύριε»³⁸.

Το κύμα της παγκοσμιοποίησης, στο οποίο αναφέρομαι σαρώνει όχι μόνο την πολιτιστική συνέχεια ιστορικών λαών σε περιόδους κάμψης και υποχώρησης, όπως η χώρα μας, αλλά και κάθε μορφή συλλογικότητας: Κράτος, οικογένεια, εθνική ταυτότητα, εθνική οικονομία, Εκκλησία. Από τη δεκαετία του '70, ξεκίνησε η προσπάθεια υπονοόμευσης του εθνικού κράτους μέσω της ιδιωτικοποίησης των λειτουργιών του και μιας άκρατης «ειρηνοφιλίας» που συμπληρώθηκε με τη βιομηχανία των «Ανεξάρτητων» Αρχών, που επιφέρουν ισχυρό χτύπημα σε καθετί εθνικό, ώστε να υπερισχύσει το υπερεθνικό.

Εν τω μεταξύ χτυπιέται αλύπητα μέχρι θανατώσεως η οικογένεια, καθώς και η παιδεία, ώστε να δημιουργηθεί ο σύγχρονος πολυεθνικός και πολυπολιτισμικός άνθρωπος, εξατομικευμένος, χωρίς πολιτισμικές παραδόσεις και συναισθηματικούς δεσμούς, που θα μπορεί να εργάζεται ατέλειωτες ώρες και οπουδήποτε, σε έναν κόσμο χωρίς όρια-σύνορα³⁹. Η μεγάλη σφαγή, το πραγματικό παιδομάζωμα συντελείται στην εκπαίδευση, ώστε να επέλθει η πολυπολιτισμική αρμονία και να διαμορφωθεί το άρριζο άτομο⁴⁰. Στον τομέα αυτό, η επιτυχία είναι πλήρης αν κρίνει κανείς από την ταφική σιωπή, τη νεκρική ακινησία μεταξύ των ελληνοπαίδων στην εποχή της μνημο-

38. Βλ. Ζ. Λορεντζάτος, *Ο Παπαδιαμάντης του Ζήσιμου Λορεντζάτου*, επιμ. Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Ίκαρος: Αθήνα 2011, σελ. 90-91.

39. Για μια συνοπτική και αξιολογητική ανάλυση, βλ. Ν. Σωτηρίου, *Εφημέριος*, Μαρτ. 2005, σ. 8.

40. Βλ. ενδιαφέρον άρθρο του Στάθη Σ., εφ. *Ελευθεροτυπία*, 22-

νιακής βαρβαρότητας. Οι νέοι, που βλέπουν τον «εχθρό» εντός των πυλών και αυτοί παραμένουν ά-λογοι, αδρανείς και υποτακτικοί στη βαρβαρότητα. Αφού ξεριζώθηκε από μέσα τους η φιλοπατρία εχάθη και η φιλελευθερία, σύμφωνα με τη διαπίστωση του Περικλή, όπως προανέφερα.

Περισσότερο, ίσως, εξ όλων βάλλεται ο κατεξοχήν φορέας εθνικής συνοχής και συνέχειας, ο οποίος αποτελεί κυρίαρχη μορφή συλλογικότητας και, ως εκ τούτου, είναι εμπόδιο στην εξατομικευμένη παγκοσμιοότητα: η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία. Προσοχή, το χτύπημα εδώ είναι διμέτωπο, για να είναι και αποτελεσματικό. Από τη μια βάλουν οι εξωεκκλησιαστικές δυνάμεις και από την άλλη οι ενδοεκκλησιαστικές είτε με πράξεις είτε, το συνηθέστερο με την ακινησία τους. Η ενασχόληση με την Ορθοδοξία όλων των αντι-κληρικομιστών και αντι-εκκλησιαστικών έχει γίνει «in». Όλοι έχουν λόγο και άποψη για την ηθικοποίηση της ζωής πέραν και έξω από παραδοσιακές μορφές συλλογικότητας και υπέρ μιας ιδιωτικής θρησκευτικότητας, μιας Μεταθρησκείας, κατά τον υφηγητή Κατσάρο. Ιδιωτική, λοιπόν, και η Εκκλησία, ένα είδος Σωματείου –Ν.Π. Ιδιωτικού Δικαίου– υποκείμενο σε πολυδιασπάσεις. Ένα είδος ποδοσφαιρικού σωματείου, όπως επιδιώκεται από τους θιασώτες του χωρισμού

02-2006, με αφορμή το νέο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, που υποβαθμίζει πλήρως τους εθνικούς Ήρωες. Για μια διεισδυτική ανάλυση, βλ. Κ. Ζουράρις, *Βέβηλα-Κίβδηλα-Σκύβαλα*, άλλως η Νατοκεμαλική συμμωρία της «Ιστορίας» για την ΣΤ' Δημοτικού, Αρμός: Αθήνα 2007.

Κράτους - Εκκλησίας⁴¹. Στον τομέα αυτό, οι αποδομητές έχουν ευκολότερη του αναμενόμενου δουλειά· βρήκαν τις πύλες μισάνοιχτες και αφύλαχτες, καθώς και πρόθυμους συνεργάτες εντός των τειχών. Προσωπικά, δεν οραματίζομαι την Ελληνορθοδοξία σε έναν εθναρχικό ρόλο αλλά τη βλέπω ως γεωπολιτικό μέγεθος ανεκτίμητης αξίας που μπορεί να εξυψώσει τον ελληνισμό⁴². Ομιλώ για γεωπολιτική της Ελληνορθοδοξίας και εννοώ την αναγνώριση της Εκκλησίας της Ελλάδος ως ενεργού παράγοντα στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων του ελλαδικού εθνοκράτους.

Θα μείνω στο κρίσιμο σημείο που μόλις έθιξα, αναφορικά με τη γεωπολιτική της Ελληνορθοδοξίας, κάνοντας τις ακόλουθες επισημάνσεις και ευελπιστώ να μην σκανδαλίσω κανέναν. Οι σημερινοί αστοχριστιανοί ηγέτες της Εκκλησίας –στην συντριπτική πλειοψηφία– έχουν προ πολλού συμβιβαστεί με το καταρρέον αστικό καθεστώς⁴³,

41. Επ' αυτού έχω αναφερθεί και επιχειρηματολογήσει εκτενώς στο βιβλίο μου, *Οι αν-ορθόδοξοι...*, ό.π., ειδικότερα στο κεφ. στ', σελ. 441-550.

42. Φωτεινές προσωπικότητες που επωμίστηκαν αυτόν το γεωπολιτικό ρόλο της Εκκλησίας υπήρξαν κατά το παρελθόν, μεταξύ των άλλων, ο κατασυκοφαντηθείς Αρχιεπίσκοπος Β & Ν Αμερικής, Ιάκωβος, ο επίσης κατασυκοφαντηθείς μέχρι θανάτου Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος, Χριστόδουλος, ενώ σήμερα σε εμβληματική εθνικά μορφή εξελίσσεται ο κατασυκοφαντημένος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος. Βλ. σχετικά την εκτενή συνέντευξή μου στο πανθεσσαλικό μηνιαίο περιοδικό *Imagine* (Φεβρ. 2012) με αφορμή τη συμπλήρωση τεσσάρων χρόνων από την κοίμηση του μακαριστού Χριστόδουλου.

με τους προνομιούχους που κοντεύουν να σκάσουν από τον υπερκορεσμό, με την αχόρταγη τάξη που άρπαξε από το λαό τα πάντα: τον πλούτο, την εξουσία, την επιστήμη, την τέχνη και αυτήν ακόμα τη θρησκεία και την έκαμε υπηρέτη του. Αυτή η Εκκλησία αναμνησκάζει την α-πολιτική θέση της, όταν στην ουσία ολόκληρο το έργο της Εκκλησίας είναι ή πρέπει να είναι πολιτική. Πολιτική όχι υπό τη σημερινή έννοια της πανουργίας, της δημαγωγίας, της απάτης και της εξουσιολαγνείας αλλά υπό την γνήσια, την αρχαιοελληνική της μορφή ως η τέχνη της τέλειας οργάνωσης του βίου, της κοινωνίας και της Πολιτείας.

Η σημερινή διοίκηση της Ελλαδικής Εκκλησίας, αποστρεφόμενη την πολιτική δεν μπορεί να συμβάλει ούτε στη γεωπολιτική ανόρθωση της χώρας ούτε στην ηθική αναγέννηση της κοινωνίας και της Πολιτείας, διότι έχει εγκαταλείψει κατ' ουσίαν την κοινωνική της αποστολή και περιορίζει την αποστολή της στην ατομική ζωή. Στο άτομο, που, ωστόσο, το αφήνει να πελαγοδρομεί σε μια διεφθαρμένη κοινωνία και να σηκώνει καθημερινά το σταυρό του μαρτυρίου, ενώ το ανώτερο Ιερατείο, με κάποιες λίγες εξαιρέσεις, για να μπαλώσει τα πράγματα, εισήγαγε την (ψευτο-)ελεημοσύνη και την (ψευτο-)φιλανθρωπία⁴⁴. Η Εκκλησία αυτή, υπό τη σημερινή της μορφή, την υποταγμένη και βουβή, δεν έχει απήχηση γεωπολιτική και, φοβάμαι, ούτε κοινωνική, καθώς η λαϊκή

43. Είναι νωπή ακόμα στις μνήμες όλων μας, η εικόνα του νυν Προκαθημένου να παρίσταται σε συνεδρία του υπουργικού συμβουλίου υπό τον πρωθυπουργό του μηνμονίου.

της απήχηση βαίνει συνεχώς μειούμενη. Αυτή η Εκκλησία κατέστη μειοψηφική και εν πολλοίς απόκοσμη⁴⁵. Γι' αυτό, με τα σημερινά δεδομένα, η εθνική της συνεισφορά είναι επικίνδυνα περιορισμένη⁴⁶.

44. Αφορμή για τις σκέψεις αυτές μου έδωσε ένα συγκλονιστικό κείμενο που έπεσε στα χέρια μου, ενώ είχα σχεδόν ολοκληρώσει τη συγγραφή του παρόντος δοκιμίου. Πρωτοδημοσιεύτηκε, σε μετάφραση από τα ρωσικά, στο επίσημο όργανο του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, «Νέα Σιών» (τόμ. ΙΑ', 1911). Πρόκειται για την έγγραφη απολογία, ενός φωτισμένου απλού Ρώσου παπά, του π. Γρηγόρη Πετρόφ, προς τον ανακριτή του, τον πολυγραμματισμένο Μητροπολίτη Πετροπόλεως, πανεπιστημιακό καθηγητή Αντώνιο, ο οποίος, όπως σε κάθε εποχή οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι θα «διυλίσουν τον κώνωπα», θα καταπιούν την «κάμηλον» και θα φωνάξουν «σταύρωσον αυτόν», επιβάλλοντας την ποινή της καθαίρεσης στον κατηγορούμενο παπά. Το κείμενο, που εξεδόθη από τις εκδόσεις της Χριστιανικής Δημοκρατίας, με πρόλογο του Νίκου Ψαρουδάκη, το 1961, και επανεξεδόθη το 1966, παραμένει επίκαιρο και εξαιρετικά διδακτικό στα δεδομένα της σημερινής Ελλάδας.

45. Για παράδειγμα, καμία από τις συνεδρίες της Ιεράς Συνόδου δεν έγινε πρωτοσέλιδο, καμία από τις συζητήσεις και αποφάσεις της δεν συζητήθηκε, ουδείς σχεδόν αντιλαμβάνεται την ύπαρξή της. Επί τούτου, αρθρογραφεί και σχολιάζει συχνά πυκνά ο εγκυρότερος εκκλησιαστικός συντάκτης, δημοσιογράφος Γ. Παπαθανασόπουλος.

46. Φαίνεται πως αυτό το έχει συνειδητοποιήσει πλέον ο νυν Προκαθήμενος, γι' αυτό σε πρόσφατο τηλεοπτικό του κήρυγμα από τη Θεσσαλονίκη, για τον εορτασμό των 100 χρόνων από την απελευθέρωση της πόλης, προσπάθησε να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα ό-τι για όλα φταίει η ανάμιξη της πολιτείας στα εκκλησιαστικά ζητήματα. Βεβαίως, οι έχοντες μνήμη ενθυμούνται ότι ο Μακαριώτατος υπήρξε ο ευνοούμενος του συστήματος που σήμερα φαίνεται πως καυτηριάζει και προκλητικά προβαλλόμενος καθόλη την αρχιερατεία του μακαριστού Χριστόδουλου.

4. Το «όπιο» των γραμματισμένων σπουδαιοφανών

Επεκτάθηκα πέραν της αρχικής μου πρόθεσης και, πιθανώς, να καταχράστηκα την υπομονή σας με το «βάρος» των παρατηρήσεών μου για το βιβλίο του υφηγητού Κατσάρου. Εάν, ωστόσο, είστε λάτρεις του ευγενούς αθλήματος συμπόρευσης των συν-κοινωνών και όχι απλώς των συν-τοπιτών, σας καλώ να ανεβούμε από κοινού μια νέα ανηφόρα για νέες εμπειρίες και καλύτερη θέαση των πραγμάτων, ώστε να αξιολογήσουμε το δεύτερο βιβλίο, που αναφέρθηκα εισαγωγικά. Να εντρυφήσουμε στο πνεύμα, στη φιλοσοφία των γραφομένων και να μη μείνουμε στο περιεχόμενό του, περί τα οικονομικά, που έχουν γίνει του συρμού και κατά κόρον αναλυθεί. Εξηγούμαι: Δεν φιλοδοξώ να υποκαταστήσω τους οικονομολόγους και τους οικονομοφλαουρόντες ούτε τους επαγγελματίες βιβλιοκριτικούς. Αλλού στοχεύω: στην αφύπνιση μέσω της ενεργοποίησης ενός κοινωνικού διαλόγου ως προς τη συλλογική μας ταυτότητα, που δέχεται ισχυρότατα πλήγματα εκ των έσω, πρωτίστως από το ίδιο το κράτος, καθώς και για το μέλλον του έθνους μας.

Παρακάμπτω τους πανεπιστημιακούς της συλλογικής αυτής έκδοσης και μένω στους δύο δημοσιογράφους,

τα γραπτά των οποίων διάβασα. Η επιλογή αυτή οφείλεται σε μια συγκυρία, στο γεγονός ότι μεσολάβησε η συγχλονιστική οικονομική ανάλυση από τη θεία μου την Πηλιώ (Πηνελόπη), μια αγράμματη αλλά πραγματική αρχόντισσα: έναν «μεταξωτό άνθρωπο», που είπε κάποτε ο Νίκος Καρούζος για κάποιους αγράμματους αλλά σοφούς χωρικούς, δίχως έπαρση και επιθετική ειρωνεία που πληγώνει: μια αγρότισσα του θεσσαλικού κάμπου με κοινό νο, που λίγο πριν σβήσει στα 96 της μου εκμυστηρεύτηκε, σε μια μακρά συζήτηση που ήταν και η τελευταία, το μυστικό της οικογενειακής της αξιοπρέπειας. Μια οικογένεια που ήταν πολυμελής και φτωχή αλλά αξιοπρεπής. Η ίδια υπήρξε στυλοβάτης της οικογένειάς της, ίσως, διότι τότε δεν είχαν εμφανιστεί οι «ΕΓΕς» της Μάργκαρετ Παπανδρέου, για να πάρουν τα μυαλά της αέρα! Απολαύστε αρχοντιά Ελληνίδας και αποθέωση του πρακτικού νο, της κοινής λογικής:

«Πολλές φορές, ο συχωρεμένος ο άντρας μου», μου είπε, «μετά από μια εξαντλητική ημέρα στο χωράφι εξέφραζε την επιθυμία να μεταβεί στο μαγαζί του χωριού και να ψωνίσει κάτι για το βραδινό μας. Εγώ πάντα τον απέτρεπα να κάνει τέτοιες αγορές, εκτός κάποιων ιδιαίτερων περιπτώσεων», συνέχισε, «γιατί γνώριζα ότι χρήματα δεν υπήρχαν και τα ψώνια θα ήταν δανεικά, γι' αυτό προτιμούσα, παρά την κούραση, να ετοιμάσω κάτι που το σπιτικό μας διέθετε: πίτα, αυγά, σα-

λάτα και τα παρεμφερή απλά και χορταστικά, μαζί με μπόλικο ψωμί. Έτσι, γλυτώσαμε τους εξευτελισμούς που θα υποβάλλονταν η οικογένεια από τις υπομνήσεις του μαγαζάτορα για τις οφειλές της ενώπιον των συγχωριανών ή ακόμα και για κατασχέσεις των λιγοςτών περιουσιακών μας στοιχείων για την αποπληρωμή τους».

Απλά, καθαρά και σταράτα. Η αρχόντισσα αυτή δεν τα 'βαλε με το σύστημα, με τον Α' και τον Β', δεν σκέφτηκε ούτε στιγμή να μετακυλίσει τις συνθήκες ατομικές επιπολαιότητες και τον κακό οικογενειακό προγραμματισμό στους άλλους. Γνώριζε εκ πείρας ότι η αδικία, η κακία, η εκμετάλλευση χαρακτηρίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις. Αυτή κοίταζε τα του οίκου της. Ιδού ο ορισμός της οικο-νομίας. Πρώτα ο οίκος και μετά οι φιλολογικές συζητήσεις για τα σύστημα και τους τρίτους.

Φανταστείτε τη νοοτροπία της να υιοθετούσαν οι κυβερνώντες και οι γραμματισμένοι. Οι πρώτοι είναι οι ασυγχώρητοι και οι δεύτεροι οι αθεράπευτοι, αφού βρίσκονται συνήθως υπό την επήρεια του δικού τους «οπίου», του μαρξισμού. Μου κάνει αίσθηση πως άνθρωποι των γραμμάτων, ταξιδεμένοι, με σπουδές στο εξωτερικό παραμένουν εθισμένοι με τη δική τους θέληση στο ευγενές «όπιο», τον μαρξισμό, που, χωρίς αμφιβολία, έφερε κάποια αρχική ευφορία, διεύρυνε τον προβληματισμό, άνοιξε κάποιους δρόμους και διαπότισε με οράματα κάποιες γενιές αλλά όχι και να καταστεί «έργον ές αεί», όταν αυτό έχει

δοκιμαστεί στην πράξη και (απ-)έδειξε τα όριά του.

Τι περισσότερο έχει να μας πει ο αλλαξοπιστήςας οικογενειακά στον προτεσταντισμό από τον εβραϊσμό, γερμανοτραφής, μεγαλοαστός λόγω της συζύγου του, πουριτανός οικογενειάρχης, «ομότεχνος» των Ελλήνων πολιτικών –όλοι τους άεργοι, κάνοντας ζωή χαρισάμενη–, ο Κάρολος Μαρξ, για την ελληνική χρεοκρατία; Εν πολλοίς, αποτελεί «πνευματικό μαρόκ», με την έννοια ότι τον πρόλαβαν άλλοι ή κάποιοι άλλοι τα διατυπώνουν ανεπιτήδευτα και πιο ουσιαστικά, όπως η αγράμματη αγρότισσα και ο αρχαιοέλληνας Πλούταρχος. Ο δεύτερος, μέσα σε δέκα σελίδες τα είπε όλα⁴⁷. Άλλωστε, στους αρχαιοέλληνες κατέφευγε και ο ίδιος ο Μαρξ, για να εμπλουτίσει την πνευματική φαρέτρα του.

Δεν επιχειρώ την καταδίκη του Μαρξ. Δεν μπορώ, όμως, να μην τον αναφέρω και να μην κρίνω τις ιδέες και τα γραφόμενά του, που συνθέτουν αυτό που επικράτησε ως μαρξισμός τη στιγμή που έχει γίνει σημείο αναφοράς και πηγή αδιαμφισβήτητης εγκυρότητας για πράγματα που ούτε ο ίδιος θα φανταζόταν. Ας βάλουμε τα πράγματα σε τάξη. Ο Μαρξ ασχολήθηκε με την παθολογία του καπιταλισμού στην πρώιμη μορφή του μέσα από μια θεοκεντρική οπτική, μόνο που στη θέση του Θεού έβαλε όχι τη θεά Επιστήμη, όπως οι της Λογικής, αλλά τη θεά Ιστορία. Ο ίδιος δεν πίστευε, όπως σήμερα πιστεύει το ΚΚΕ και λοιποί συγγενείς, ότι ο καπιταλισμός θα κα-

47. Βλ. Πλούταρχος, *Οι συμφορές του δανεισμού (Περί του μη δειν δανείζεσθαι)*, Νεφέλη: Αθήνα 2011.

ταρρεύσει αφ' εαυτού αλλά πως θα ανατραπεί από τους εργάτες που το σύστημα εκμεταλλεύεται⁴⁸. Φυσικά, δεν μπορούσε να διανοηθεί ότι οι εργάτες όχι μόνο δεν ριζοσπαστικοποιούνται, ακόμα και σε καιρούς βαθύτατης κρίσης, αλλά ενσωματώθηκαν στο σύστημα που υποτίθεται ότι θα ανατρέψουν και οι εκπρόσωποί τους έγιναν η ουρά του παγκόσμιου καπιταλισμού.

Οι αναλύσεις όλων αυτών των ειδικών και ειδικευομένων, όπως οι δύο δημοσιογράφοι γραφείς του εν λόγω βιβλίου για την παρούσα οικονομική κρίση είναι τόσο ανιαρή, ειδικά όταν γίνονται μέσα από την μαρξιστική οπτική, σύμφωνα με την οποία για όλα φταίει το καπιταλιστικό σύστημα, το οποίο οι ίδιοι με το αζημίωτο υπηρετούν, που η ανάγνωσή τους καταντά μαρτύριο. Κατά την εκτίμησή μου, η γραφή και η έκδοση τέτοιων βιβλίων δεν προσθέτει κατ' ουσίαν γνώση, χρήσιμη για την καθημερινότητά μας και για τη διεύρυνση του νου. Ειδικότερα, η μονοδιάστατη επικέντρωση στον Μαρξ από τους εγχώριους πιστούς του χωρίς καμία άλλη αναφορά, πολλώ δε μάλλον στους αρχαιοέλληνες, οφείλεται στο ότι προέρχεται εκ της πεφωτισμένης Εσπερίας, άρα εκλαμβάνεται ως «ανώτερος» ημών των γηγενών και αδιαμφισβήτητη πηγή εγκυρότητας.

Δεύτερον, οι εν λόγω περιορίζονται στον Μαρξ, διότι τα «βάζει» με το καταραμένο παγκόσμιο σύστημα, που καθορίζει το πεπρωμένο μας, το οποίο εμείς οι αδύναμοι της

48. Βλ. J. Fulcher, *Capitalism. A very Short Introduction*, Oxford Univ. Press: New York 2004, σελ. 106 κ.ε.

περιφέρειας δεν μπορούμε να επηρεάσουμε. Άρα, ας παραμείνουμε μικροί, αδύναμοι, ετεροκαθορισμένοι και ετερόφωτοι, κοινώς καρπαζοεισπράκτορες, όπως ακριβώς το βιώνουμε στη σημερινή μνημονιακή Ελλάδα. Εξάλλου, οι καλοθελητές και σωτήρες περισσεύουν γύρω μας, προς τι εμείς να κοπιάζουμε. Ας περιμένουμε υπομονετικά την «Δευτέρα Παρουσία», δηλαδή την ανατροπή του συστήματος, σύμφωνα με τον Περισσό. Να γιατί έχει γίνει κοινή σχεδόν πεποιθήση ότι η κοιμμουνιστική Αριστερά δεν είναι ο φόβος του συστήματος αλλά η ουρά του, γι' αυτό έχει παγιωθεί ως αμελητέα κοινοβουλευτική δύναμη. Επ' αυτού θα επανέλθω.

Τρίτον, ο Μαρξ στοχοποιεί το κεφάλαιο, που στα καθ' ημάς, σύμφωνα με τα γραφόμενα των εν λόγω δημοσιογράφων, είναι οι βιομήχανοι, οι εφοπλιστές και, τελευταία, προστέθηκαν η Εκκλησία και οι τραπεζίτες. Προσέξτε σοβαρότητα ανάλυσης: Οι βιομήχανοι, όταν η αναφορά περί βιομηχανίας στη χώρα μας αποτελεί κακόγουστο ανέκδοτο· οι εφοπλιστές, όταν οι γνήσιοι και παραδοσιακοί, αυτοί που ανέδειξαν την ελληνική ναυτιλία σε 1^η παγκόσμια δύναμη, δραστηριοποιούνται εκτός Ελλάδας, ενώ οι εντός, στις εσωτερικές γραμμές, είναι εν πολλοίς οι αρπακόλλες των κρατικών επιδοτήσεων και της αδιαφάνειας, τους οποίους συντηρεί το διεφθαρμένο πολιτικό σύστημα, διότι διαπλέκονται και όχι ο διεθνής καπιταλισμός, στα πλαίσια του οποίου δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν δευτερόλεπτο· η Εκκλησία, η οποία διαθέτει μεν ακίνητη περιουσία αλλά αυτή ελάχιστα αποδίδει σε ρευστό, και η οποία δεν επιδίδεται στο σπορ της διοχέ-

τευσης των όποιων χρημάτων διαχειρίζεται στην Ελλάδα αλλά ανταποδίδει με εκατομμύρια μερίδες φαγητού, επίδομα τρίτεκνης στη Θράκη και λοιπές προσφορές κοινωνικής αναφοράς σε κάθε εσχαιτιά της επικράτειας· οι τραπεζίτες, ναι αλλά αυτοί σιτίζονται από το πολιτικό σύστημα και κατ' ουσίαν το διαφεντεύουν, ενώ, ταυτόχρονα, ανταποδίδουν την «ευεργεσία» των πολιτικών και λοιπών συγγενών δυνάμεων, όπως των ΜΜΕ, με προκλητικές χορηγίες-δάνεια.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι ευαισθησίες των «μαρξιστών» είναι επιλεκτικές και το οπτικό πεδίο τους περιορισμένο, αφού προσπερνούν αδιάφορα τους πραγματικούς «κεφαλαιοκράτες»⁴⁹, τα λαμόγια, μικρά-μεσαία-καρχαριοειδή, που ζουν ανάμεσά μας, που απομυζούν τον εθνικό πλούτο και τον διοχετεύουν στο εξωτερικό, που ζουν προκλητικά, χλιδάτα, παρασιτικά, που ασχημονούν ηθικά και αισθητικά με τον τρόπο που ντύνονται, διασκεδάζουν, συμπεριφέρονται, κατασκευάζουν οχυρωμένα κάστρα για κατοικίες. Και μη μου πείτε πως για τον πολλαπλασιασμό αυτών των παρασίτων φταίει ο καπιταλισμός, γιατί τέτοιους και χειρότερους εξέθρεψε και ο «υπαρκτός παράδεισος».

Επί του μαρξισμού έχω άποψη, όχι βιωματική ούτε ιδεολογική αλλά επιστημονική και επιτρέψτε μου να την

49. Είναι φανερό ότι με τον χαρακτηρισμό αυτό κάνω μια αυθαίρετη ερμηνεία του όρου «κεφάλαιο», που σημαίνει: το χρήμα, που επενδύεται για να επιφέρει κέρδος ή τα περιουσιακά στοιχεία (π.χ. ακίνητα) που μπορεί να επιφέρουν χρήμα είτε με την πώλησή τους είτε με τη δυνατότητα δανεισμού που παρέχουν. Στο *ίδιο*, σ. 14.

αρθρώσω ως προς το εξής κομβικό σημείο. Για μερικούς μήνες, σπούδασα θεωρία μαρξισμού και προβληματίστηκα για την σοβιετικού τύπου εκφορά του με τη «θεοποίηση» του προλεταριάτου –και του κόμματος που το υπηρετεί– ως κινητήριας δύναμης της Ιστορίας. Θεώρησα, ότι η πρωταρχικότητα του προλεταριάτου στην «μαρξιστική θεολογία» ήταν η κύρια αδυναμία του, καθότι οι προλετάριοι δεν ήταν οι μοναδικοί απόκληροι της κοινωνίας, οι πιο αδικημένοι που θα θυσιάζαν την ηρεμία τους, την προοπτική που ανοίγονταν μπροστά τους να γευτούν τους καρπούς του καπιταλισμού, χάριν της επανάστασης. Σε χειρότερη θέση ήταν άλλες κοινωνικές ομάδες, όπως οι άνεργοι, οι ανάπηροι, οι ξένοι, οι γυναίκες, οι γεωργοί, οι νέοι, οι αντιφρονούντες κάθε είδους και μορφής, τα καθημερινά θύματα από την απόλυτη κυριαρχία του δυνατού επί του αδυνάτου, που αναδεικνύονται μέσα από τα κείμενα του Νίκου Πουλατζά, εκ των μεγάλων θεωρητικών του «ευρωκομμουνισμού» ή, όπως εκλαϊκευμένα τον χαρακτηρίζω, του «εθνικού κομμουνισμού», ο οποίος, Πουλατζάς, έδωσε άδοξο τέλος στην βραχύβια ζωή του, πιθανώς, λόγω των αδιεξόδων που δεν μπόρεσε να επιλύσει η Λογική.

Ομιλώ για ευρω-κομμουνισμό και όχι νεο-κομμουνισμό. Προσέξτε τη διαφορά ουσίας. Κοινός παρανομαστής των δύο αυτών μορφών κομμουνισμού είναι ο «κομμουνισμός», δηλαδή, η υιοθέτηση του κομμουνιστικού ιδεώδους, διαφοροποιούνται, ωστόσο, ως προς τον προδιορισμό: «νεο-» σημαίνει το «ποιοτικό» άλμα από τον σκληρό πυρήνα δίχως να επηρεάζονται τα βασικά γνωρίσματά του

– μαρξισμός, λενινισμός, σταλινισμός. «Ευρω-» σημαίνει απόκλιση από το κέντρο, τη μητρόπολη του κομμουνισμού, τη Μόσχα και ό,τι αυτή αντιπροσωπεύει, διότι θεωρείται ως μη ευρωπαϊκή και εξίσου αποκρουστική με το άλλο κέντρο, τη μητρόπολη του καπιταλισμού, την Ουάσιγκτον, και αντί αυτών προτάσσεται η Ευρώπη των εθνών-κρατών⁵⁰.

Κατά βάση, ο ευρω-κομμουνισμός είχε μια κοινή αναφορά με τον σοβιετικό κομμουνισμό και μια ουσιαστική απόκλιση. Η κοινή αναφορά ήταν η αρχή που υιοθετήθηκε από τον Στάλιν, το 1924, και συνοψίζεται στην πολιτική «σοσιαλισμός σε μια χώρα», για να καταστήσει την Κομμουνιστική Διεθνή από εργαλείο σοσιαλισμού σε εργαλείο της διπλωματίας της Μόσχας. Με τον τρόπο αυτό, απελευθερώθηκαν οι εθνικές δυνάμεις, όπως η Γιουγκοσλαβία του Τίτο, η Κίνα του Μάο, η Τσεχοσλοβακία του Ντούμπτσεκ, η Ουγγαρία, η Πολωνία, ο ευρωπαϊκός νότος και αλλαχού, με μόνη εξαίρεση την Ελλάδα και κάποιους λίγους φτωχούς συγγενείς όπως η Βουλγαρία, η οποία είχε εθνικό συμφέρον να παραμείνει φιλοσοβιετική λόγω «Μακεδονικού».

Η απόκλιση, σχετίζεται με την έμφαση του ευρωκομμουνισμού σε «περισσότερο δημοκρατία και όχι περισσότερο σοσιαλισμό». Και εδώ βρίσκεται το πρόβλημά του, καθότι η έμφαση στη «δημοκρατία» δεν συνοδεύτηκε με

50. Βλ. ενδιαφέρουσες επισημάνσεις στο P. Filo della Torre, E. Mortimer, J. Story (ed.), *Euro-communism: Myth or Reality?* Penguin Books: New York 1979, σ. 9.

τη διεύρυνση των ορίων της, απεναντίας τα περιορίσει. Και τούτο, διότι η δημοκρατία που επαγγέλλονταν και ο ευρωκομμουνισμός περιορίστηκε στην πολιτική –εκλογές, συνδικαλισμός, κατανάλωση, εισοδηματικές αυξήσεις με τα πολλά «ρετιρέ»–, και δεν επεκτάθηκε στην κοινωνία. Η βασική αιτία ήταν η αδημονία των ευρωκομμουνιστών να γίνουν αποδεκτοί από το σύστημα και νομείς εξουσίας⁵¹. Η έμφαση σε περισσότερο αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν διευρύνει τα δημοκρατικά δικαιώματα αλλά, πάνω απ' όλα, νομιμοποιεί την εκάστοτε εξουσία, διότι περιορίζει την δημοκρατία στην εκλογή αντιπροσώπων των κομμάτων και όχι του λαού, και πέραν αυτού ουδέν. Δεν περιλαμβάνει, φερ' ειπείν, τις ηγεσίες του δικαστικού Σώματος και των ενόπλων δυνάμεων, τους ανώτερους κρατικούς υπαλλήλους, οι οποίοι κατέστησαν υπηρέτες του κράτους και όχι της κοινωνίας. Έτσι, αποδυναμώθηκε σταδιακά το ιδανικό της δημοκρατίας –μέσω της παγκοσμιοποίησης και του νεοφιλελευθερισμού– και έμεινε το «εθνικό», ήτοι το εθνικό κράτος και το εθνικό συμφέρον⁵².

51. Για την ιταλική περίπτωση του αποκαλούμενου «ιστορικού συμβιβασμού», στο *ίδιο*, σελ. 77 κ.ε.

52. Βλ. το αξιόλογο βιβλίο, προφητικό σε πολλές από τις αναφορές του, του E. Mandel, *From Stalinism to Eurocommunism, The Bitter Fruits of 'Socialism in One Country'*, New Left Review: London 1978, σελ. 16 κ.ε., 36-41. Ενδιαφέρουσα είναι η αναφορά του συγγραφέα στη «μάχη» του ΚΚ Γαλλίας εναντίον του ιταλικού κρασιού που υποστήριζε το ΚΚ Ιταλίας. Στο *ίδιο*, σ. 41. Επίσης, στην υποστήριξη του ΚΚ Γαλλίας προς τον Ντε Γκωλ και την εθνική πο-

Στα καθ' ημάς, η πορεία ήταν ανάστροφη της ευρωπαϊκής, κατά την χρονική περίοδο που εντείνονταν οι προσπάθειες ένταξης της χώρας στην ΕΕ (τότε ΕΟΚ). Η Ελλάδα, δηλαδή, απομακρύνονταν από την Ευρώπη την ίδια στιγμή που θεσμικά εντάσσονταν σε αυτή. Άλλη μια παγκόσμια πρωτιά της μεταπολιτευτικής Ελλάδας. Και εξήγώ. Όταν στην Ευρώπη καθιερωνόταν ο ευρωκομμουνισμός, στα μέσα της δεκαετίας του 1970, στην Ελλάδα έμπαιναν οι βάσεις της εθνικής αποδόμησης και της αποφλοιώσεως μέχρι μαρασμού της δημοκρατίας, που δεν ήταν ούτε αντιπροσωπευτική ούτε εθνική αλλά υποτακτική με συνέπεια να εξελιχθεί σταδιακά σε καθεστωτική, κλεπτοκρατική, χρεοκρατική, ραγιαδική και, τελικά, σε νεο-φεουδαρχική. Σήμερα, στην μνημονιακή Ελλάδα, καταρρίπτεται ένα ακόμα παγκόσμιο ρεκόρ: καταργείται από το ίδιο το κράτος κάθε αναφορά στο «εθνικός», και η Αριστερά παραμένει πιστή στην παράδοση της απεθνικοποιημένης πολιτικής της που εγκαινίασε με την ένοχη στάση της στη μικρασιατική εκστρατεία και στο «Μακεδονικό», καθώς και σε σειρά πρόσφατων ζητημάτων από τη λαθρομετανάστευση έως το Σχέδιο Ανάν. Αυτή η Αριστερά παραμένει αποξενωμένη εν πολλοίς από την κοινωνία, όπως καταδεικνύεται από τα εκλογικά ποσοστά της.

Στην Ελλάδα, τη συνιστώσα του μη σοβιετικού κομμουνισμού υιοθέτησε μια παραφυάδα του ΚΚΕ, το ΚΚΕ

λιτική του εναντίον των «Ατλαντιστών», δηλαδή των υποστηρικτών του ατλαντισμού – ΗΠΑ, ΝΑΤΟ. Στο ίδιο, σ. 27.

εσωτ. (του οποίου υποψήφιος βουλευτής υπήρξε και ο Πουλατζάς) και τα διάδοχα σχήματά του μέχρι το σημερινό ΣΥΡΙΖΑ. Ωστόσο, το ΚΚΕ εσωτ. και τα διάδοχα σχήματά του δεν υπήρξαν κατ' ουσίαν ευρωκομμουνιστικά, φοβούμαι ούτε καν ευρω-αριστερά, διότι απορρίπτουν μετά βδελυγμίας την «εθνική» συνιστώσα και παραμένουν με το κέλυφος του κομμουνισμού στα χέρια τους (αντικληρικαλισμός, διεθνισμός χωρίς εθνισμό, ακτιβισμός υπέρ κάθε μειοψηφίας αλλά όχι υπέρ των δικαιών της πλειονοψηφίας, ακόμη και κρυπτο-σταλινισμός, «βαφτίζοντας» φιλελεύθερο το καθεστώς Τσαουσέσκου, με το οποίο διατηρούσε άριστες σχέσεις). Έτσι, η ελληνική Αριστερά έγινε η ουρά του συστήματος, και δη στην πιο ακραία μορφή του, την παγκοσμιοποιημένη, πολυπολιτισμική και νεοφιλελεύθερη. Αυτή η Αριστερά, ως διεθνιστική, εθνικά αποδομητική, αντιεκκλησιαστική, δεν είναι ο φόβος του συστήματος, διότι δεν έχει καμία ιδεολογία και καμία πρόταση έξω από τα όρια του συστήματος, που να το φοβίζει. Απεναντίας, συνοδοιπορεί μαζί του.

Ο εχθρός του συστήματος (δηλαδή, πολιτικές εξουσίες και αγορές) είναι η κοινωνία. Όσο η ανάσα της κοινωνίας πλησιάζει την πολιτική, ο φόβος του συστήματος αυξάνει⁵³. Για να γίνει κατανοητό αυτό θα αναφερθώ σε παραδείγματα. Ξεκινώ με τη γενική διαπίστωση, πως κάθε ανεξάρτητη φωνή, κάθε συλλογική πρωτοβουλία εκτός

53. Βλ. τις συγκλίνουσες απόψεις του E. Mandel, *ό.π.*, σ. 29, και του καθηγητή Γ. Κοντογιώργη στην ενδιαφέρουσα συνέντευξή του που αναρτήθηκε στο anti-ntp.net (26-05-2012).

κόμματος καταδικάζεται, υπονομεύεται και «πνίγεται» από τα καθεστωτικά ΜΜΕ. Το σύστημα είναι εύκολο να συναλλάσσεται με το κόμμα, μη εξαιρουμένων των «πειθαρχημένων» ΚΚ, παρά με το λαό μέσω δημοψηφισμάτων.

Δεύτερον, η αποδομητική Αριστερά πρωτοστατεί υπέρ των μειονοτήτων και των λαθρομεταναστών, και αυτό κατέστη πολιτική του πολιτικού συστήματος και των παραφυάδων του, όπως είναι τα ΜΜΕ, οι κρατικοδίαιτοι διανοούμενοι και πανεπιστημιακοί. Συνέπεια τούτου είναι η σώρευση πέραν κάθε ελέγχου μη ενσωματωμένων πολιτισμικά μεταναστών, που αλλοιώνουν την πληθυσμιακή σύνθεση της χώρας⁵⁴, και αποτελούν έτοιμο και πάμφθινο εργατικό προσωπικό για τη λειτουργία των προτινόμενων Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (ΕΟΖ)⁵⁵ σε κρί-

54. Σύμφωνα με μελέτη του καθηγητή και πρ. υπουργού, Μ. Δρετάκη, το 30% της αύξησης του πληθυσμού της Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες οφείλεται στους (λαθρο-)μετανάστες. Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας των Ελλήνων επιδεινώνεται από την εγκληματική αδιαφορία των κυβερνήσεων, που κορυφώθηκε στην μνημονιακή εποχή με τις άγριες οριζόντιες περικοπές μισθών και επιδομάτων, που πλήττουν περισσότερο τις οικογένειες με παιδιά και δη τις πολύτεχνες. Βλ. εφ. *Χριστιανική*, 30-08-2012, σ. 9.

55. Σήμερα, σε διεθνές επίπεδο, λειτουργούν 3.500 ΕΟΖ (Κίνα, Σκόπια, Αρμενία, Ντουμπάι κ.α.). Στην ΕΕ υπάρχουν 14 ΕΟΖ και είναι όλες συγκεντρωμένες στην Πολωνία. Επισημαίνεται ότι οι ΕΟΖ στην Πολωνία δημιουργήθηκαν το 1994, δέκα ολόκληρα χρόνια πριν την ένταξή της στην ΕΕ, όταν η χώρα βίωνε μια χαώδη μετακομμουνιστική κατάσταση. Οι Γερμανοί πιέζουν προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ΕΟΖ στη χώρα μας και το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στον τομέα της ενέργειας (φωτοβολταϊκά, αιολική κ.α.).

σιμες περιοχές της χώρας μας, συμπαρασύροντας τους μισθούς των Ελλήνων σε τριτοκοσμικά επίπεδα. Το πλέον ανησυχητικό στοιχείο αυτής της πολιτικής είναι η επιλογή από την ελληνική άρχουσα ελίτ μιας από τις πλέον ευαίσθητες εθνικά περιοχές, της Θράκης, ως την μοναδική προς το παρόν ΕΟΖ, διότι, όπως, διαφημίζεται προς τους υποψήφιους επενδυτές, η περιοχή αποτελεί τον πιο σημαντικό γεωπολιτικό χώρο της Ευρώπης.

Τρίτον, σημαία της μεταπολιτευτικής Αριστεράς ήταν η αθρόα φοίτηση των ελληνοπαίδων με μειωμένα προσόδια στα πανεπιστήμια. Συνέπεια τούτου ήταν ο πληθωρισμός Σχολών, όπως οι Ιατρικές, στελεχωμένες κατά κανόνα από συγγενείς και κομματικούς φίλους, καθώς και η παραγωγή χιλιάδων αποφοίτων, που οδήγησαν στην προλεταροποίηση των ιατρών, οι οποίοι, ελλείψει άλλων ευκαιριών, συνωστίζονται για μια θέση στα ιδιωτικά Ιατρικά Κέντρα με μισθούς ανειδίκευτου.

Η μονομέρεια του σοβιετικού μαρξισμού, στην οποία αναφέρθηκα, ήταν εξόχως αποκρουστική σε έναν νέο, όπως εγώ, που βίωνε τη φοιτητική του άνοιξη, όταν μάλιστα έζησε τη μονομέρεια της εθνοκαπηλίας στην πατρι-

Ο καθηγητής Σάββας Ρομπόλης υποστηρίζει ότι «στις περισσότερες ΕΟΖ, επικρατεί εργασιακός μεσαίωνα» και «σε εργασιακό επίπεδο, η χώρα μας αυτή τη στιγμή είναι, ήδη, μια ΕΟΖ». Βλ. εφ. *Hellenic Mail*, 29/09-05/10/2012, σ. 4. Δυστυχώς, από τους εργατοπατέρες και τους «πεφωτισμένους» καθηγητές δεν επισημαίνεται η σημαντικότερη πλευρά των προτεινόμενων ΕΟΖ, που είναι η βέβαιη διείσδυση τουρκικών εταιριών στην πιο ευαίσθητη περιοχή της ελλαδικής επικράτειας, τη Θράκη.

δα του. Ενοχλούνταν αφάνταστα από τη μονοτονία της ημικυκλικής κίνησης του κομμουνιστικού εκκρεμούς – προλεταριάτο, αθεΐα, ρωσικός διεθνισμός. Επίσης, ενοχλούνταν και ενοχλείται αφάνταστα και για μια άλλη μορφή της μαρξιστικής μονομέρειας, που σχετίζεται με τη μονότονη επίκληση αλλαγής της κοινωνίας χωρίς ουσιαστικό ενδιαφέρον να αλλάξει πρώτα ο άνθρωπος, που θα καθιστούσε εφικτή την κοινωνική αλλαγή. Γι' αυτό βλέπουμε μεταλλάξεις κομμουνιστών, που τους καθιστούν αγνώριστους. Ας μην αναφέρομε ονόματα, γιατί πολλοί εξ αυτών είναι ανάμεσά μας και εύκολα να επισημανθούν.

Ο άνθρωπος, λοιπόν, δεν ήταν το πρωτεύον στην κομμουνιστική ιεράρχηση, καθότι προηγούνταν το κόμμα. Ο άνθρωπος αποκαθελώθηκε από το βάθρο που τον είχε τοποθετήσει ο ελληνοχριστιανισμός, ως πρόσωπο κατ' εικόνα του Θεού, με την αθεΐα. Ο άνθρωπος-πρόσωπο (δηλαδή, ο έχων προσωπικότητα) υποβιβάστηκε σε άτομο και ιδιώτη, για να καταστεί πειραματόζωο στο εργαστήριο της κομμουνιστικής μετάλλαξης, ετεροκαθορισμένος από τα άνω, την νομενκλατούρα, τους «δικτάτορες» και «δικτατορίσκους», που επιδίωκαν να επιβάλουν ετσιθελικά τον μονισμό⁵⁶ τους. Ομιλώ για ιδεολογικό μο-

56. Μονισμός είναι η αναγωγή των πάντων σε μία μόνον ερμηνευτική, απλουστευτική αιτία. Πρόκειται για γνώρισμα της Δύσης, που παίρνει τη μορφή υπεραπλουστευμένων σχημάτων: Δύση ή Ανατολή, με εμάς ή με τους άλλους, νεο-φιλελευθερισμός ή κρατισμός. Αυτές οι παιδιάστικες απλουστεύσεις οδηγούν στη μονομέρεια, στην πολιτική ιδεολογία του -ισμού, όπως Παπισμός (Αλάθητο του Πά-

νισμό, που πρέσβευε ότι θα έλυσε τα μυστήρια του κόσμου αλλά αδυνατούσε να προσεγγίσει, πολλώ δε μάλλον να εξιχνιάσει το μυστήριο του ανθρώπου.

Γι' αυτό, πολλοί φωτισμένοι Έλληνες μαρξιστές οδηγήθηκαν σε πιο δροσερές και γάργαρες πηγές για την ανακάλυψη της εσώτερης, της ουσιαστικής ανθρώπινης αξίας, αφήνοντας τους άλλους σε ξεπερασμένες θεωρίες και απολιθωμένους πολιτικούς σχηματισμούς παρείστικης απόχρωσης και κομματικής ιδιοτέλειας. Αναφέρω ενδεικτικά τους ακόλουθους εκπατρισμένους Έλληνες μαρξιστές: τον λάτρη και βαθύ γνώστη της κλασικής ελληνικής παιδείας, Κορνήλιο Καστοριάδη, τον μεγάλο στοχαστή και φιλόσοφο που έφυγε μεσήλικας, Κώστα Παπαϊωάννου⁵⁷, ο οποίος φλέρταρε με την Ορθοδοξία, τον «περιπλανώμενο» στοχαστή/ανθρωπιστή, Κώστα Αξελό, τον πρόδρομο και μεγάλο θεωρητικό του ευρωκομμουνισμού, Νίκο Πουλατζά και πολλούς άλλους, οι οποίοι συνδέθηκαν με την Νεο-ορθοδοξία. Όλοι τους κοσμοπολίτες

πα), φασισμός, κομμουνισμός, (νεο-)φιλελευθερισμός κ.λπ., που επειδή έχουν σωτηριολογικό χαρακτήρα (δηλαδή, εμφανίζονται ως η μόνη σωστή συνταγή) οδηγούν στον πολιτικό ολοκληρωτισμό. Δεν είναι τυχαίο ότι η Δύση είναι η μόνη περιοχή του πλανήτη που δεν ανέπτυξε καμία μορφή θρησκείας αλλά όλες τις πολιτικές ιδεολογίες. Στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, ο μονισμός προσέλαβε ιδεοληπτικό χαρακτήρα και καθιερώθηκε ως «μονόδρομος»: Δύση/ΕΕ, ευρώ, μνημόνιο κ.ο.κ. Βλ. Κ. Ζουράρις, *Να την χέσω...*, ό.π., σελ. 135, 149-50.

57. Μνημειώδες παραμένει το κλασικό έργο του, *Βυζαντινή και Ρωσική Ζωγραφική*, μτφ. Ε. Νάκου-Χρ. Σταματοπούλου, Εναλλακτικές Εκδόσεις: Αθήνα 2007.

αλλά βαθιά Έλληνες, πρωταγωνιστές και όχι θεατές ή μεταπράτες στον παγκόσμιο στίβο των ιδεών και της γνώσης.

Αναφέρθηκα στη Νεο-ορθοδοξία και αυτό οδηγεί τη σκέψη μου στη θλιβερή διαπίστωση ότι, στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, η θρησκεία θεωρείται απαγορευμένο πεδίο για τους μαρξιστές. Αντιθέτως, πολλοί ακομπλεξάριστοι και νοήμονες μαρξιστές διανοητές του ευρωπαϊκού ανθρωπιστικού στερεώματος, παραδέχονται την σπουδαιότητα της μεταφυσικής για τη συνοχή της κοινωνίας. Ξαφνιάζει, ευχάριστα, ο Γάλλος φιλόσοφος Ρεζίς Ντεμπρέ, ο κομμουνιστής που έφθασε ως την Κούβα, για να βιώσει το σοσιαλιστικό του όνειρο και που ακολούθησε τον Τσε στη Βολιβία και παραλίγο στο θάνατο, που καυτηριάζει τους εναντιοφρονούντες αντι-εκκλησιαστικούς ότι πάσχουν από τη νόσο «απομυθοποίησης ιερών συμβόλων», όπως το αποτύπωσε σε άρθρο του στη γαλλική *Le Monde*:

«Ζούμε την απουσία του θρησκευτικού συναισθήματος, της θρησκευτικής πίστης που, ως κοινωνικό εργαλείο, συνδράμει στη συνοχή και στην αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων, εμποδίζοντάς τους από το να γίνουν αγέλη... Η απουσία της θρησκείας (ΣτΣ εννοεί τον χριστιανισμό) στη ζωή μας αποξηραίνει τον πολιτισμό αυξάνοντας την επιθετικότητα, γι' αυτό», συμπεραίνει, «η λύση δεν είναι στρατιωτική ή πολιτική, αλλά η επανα-

φορά ιερών συμβόλων στη ζωή, χάριν της επίτευξης κοινωνικής αλληλεγγύης»⁵⁸.

Τι άλλο εγώ να προσθέσω για όσους επιμένουν στη μαρξιολατρία και αυτάρεσκα αυτοπροσδιορίζονται «προοδευτικοί», παρά να περιγράψω την ελληνική ανθρωπογεωγραφία της μαρξιστικής ή μαρξίζουσας άρχουσας τάξης, των σπουδαιοφανών, όπως την προσδιόρισε και την απέδωσε με τον πυρφόρο λόγο του ο στρατηγός Μακρυγιάννης μέσα σε τρεις λέξεις: «λογιότατοι, μισομαθείς και άθρησκoi». Και για να μην παρεξηγηθώ. Αναφέρομαι στον μαρξισμό και τους αντιεκκλησιαστικούς δογματικούς «ιεραποστόλους» του και όχι στην Αριστερά και στους προβληματισμένους άθεους πατριώτες. Άλλωστε, η αθεΐα των Ελλήνων συνυπάρχει με τη θρησκευτικότητα, το μονάκριβο στοιχείο συνεκτικότητας των Ελλήνων, αλλά όταν η αθεΐα συνοδεύεται με απάτριδα σκέψη εξιώνεται με εθελοδουλία, ανθελληνισμό⁵⁹.

Είναι φανερό ότι δεν αναφέρομαι στην Αριστερά του

58. Βλ. σχετική αναφορά στο εκτενές άρθρο της Α. Ανδρούτσου, εφ. *Απογευματινή*, 3 Δεκ. 2005, σελ. 48-49.

59. Αθεΐα και θρησκευτικότητα αποτελούν καθημερινότητα στον ελληνισμό. Ποιός άθεος Έλληνας –ακόμη και εκ των ελληνοφώνων και μη ελληνότροπων– δεν συμμετέχει στο θρησκευτικό εορτολόγιο –αργίες, ονομαστικές εορτές– και δεν χρησιμοποιεί εκφράσεις όπως «ευλογημένος» τόπος, «δόξα τω Θεώ» για την καλή έκβαση και «Παναγιά» μου στο τρόμο; Δανείστηκα τις σκέψεις αυτές από ένα δεδηλωμένο άθεο πατριώτη, τον Κρίτωνα Σαλπικτή, όπως τις αποτύπωσε στο επίμετρο του βιβλίου του Κ. Ζουράρι, *Βέβηλα...*, ό.π., σελ. 143-46.

ελληνότροπου Άρη Βελουχιώτη, που ούτε γνώριζε ούτε τον ενδιέφερε ο μαρξισμός αλλά στην κομματική υπαλληλία, στην κομματίλα της υποτέλειας, στην Αριστερά των αγκυλώσεων και των ιδεοληψιών, στους αραχνιασμένους γενικότερα, που αυτοπαρουσιάζονται ως διεθνιστές, ενώ τους διαφεύγει ότι, για να θεωρείται κάποιος δι-εθνιστής πρέπει να είναι πρώτα εθνιστής-πατριώτης.

Δυστυχώς, ζούμε την εποχή της ά-λογης μονοκρατορίας, την εποχή της γενικευμένης χρεοκρατίας. Χρεοκοπήσαμε, όχι γιατί στερούμαστε πόρων και γραμματισμένων ή υπερχειλιζούμε σε συντηρητισμό, όπως θεωρούνται από τους «προοδευτικούς» η Παράδοση και η Πίστη αλλά, διότι στερούμαστε εμβληματικών, αποφασιστικών, χαριτόβρυτων, δυναμικών και «καθαρών» δημοσίων ανδρών, που θα εμπνεύσουν και θα εμψυχήσουν δυναμισμό, ώστε να αναζωογονηθεί το αξιακό σύστημα του ελληνισμού. Και ερωτώ. Σας εμπνέουν οι σημερινοί δημόσιοι άνδρες, έστω φυσιογνωμικά κρινόμενοι; Σας εμπνέουν οι ά-εργοι που κατέλαβαν τα ύπατα πολιτειακά αξιώματα της χώρας και είναι γνωστοί με υποκοριστικά του τύπου το «παιδί» και ο «Βαγγέλας»; Σας εμπνέουν οι «άκαπνοι» και οι «βουβοί», οι «φρακφορεμένοι λωποδύτες των σαλονιών»⁶⁰, οι αστοχριστιανοί ηγέτες της Εκκλησίας, το σημερινό υποδουλωμένο στο υποτακτικό και «ειδωλολατρικό» κράτος ανώτατο Ιερατείο που, εκτός ολίγων εξαιρέσεων, σιωπά τώρα ακριβώς που πρέπει να μιλάει;

60. Ο χαρακτηρισμός ανήκει στον παπα Γρηγόρη Πετρώφ. Βλ., *Η απολογία...*, ό.π., σ. 13.

5. Η «φεουδαρχική δημοκρατία»

Στο βιβλίο μου, *Η Ελλάδα στην εποχή της κρίσης και της οπισθοδρόμησης*, που κυκλοφόρησε διαδικτυακά το περασμένο καλοκαίρι, αφιέρωσα ένα εκτενές κεφάλαιο, για να περιγράψω τα στάδια εξέλιξης της μεταδιδακτορικής Ελλάδας σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δημοκρατίας της: καθεστωτική, κλεπτοκρατική, χρεοκρατική, ραγιαδική. Είχα, ωστόσο, ενδοιασμούς να προσθέσω και να ονοματίσω το τελικό στάδιο αυτής της εξελικτικής πορείας με το πραγματικό του όνομα, «φεουδαρχία», γι' αυτό και το παρέλειψα. Προσεκτικότερη μελέτη και ενδελεχή παρατήρηση των δεδομένων με απελευθέρωσαν από τους εν λόγω ενδοιασμούς.

Θα αντέτειναν κάποιοι, πως ο ισχυρισμός περί φεουδαρχίας δεν είναι ακριβής, διότι δεν πρόκειται για στάδιο της ιστορικής εξέλιξης των κοινωνιών αλλά για οικιοθελή οπισθοδρόμηση ενός συγκροτημένου κράτους, όπως το ελλαδικό, μέσω νόμων, μεταρρυθμίσεων, διεθνών συμφωνιών, διοικητικών ενεργειών και ενός πολιτικού πολιτισμού, κομμένο και ραμμένο για να την υπηρετεί. Συμφωνώ, με την εξής επισήμανση. Η φεουδαρχία, ως κοινωνικό σύστημα, στο οποίο ο φεουδάρχης είχε απόλυτη

εξουσία και ο δουλοπάροικος (αγγλιστί «serf»), αγρότης κατά βάση, μόνο υποχρεώσεις (φόροι, υπηρεσίες), αναπτύχθηκε στη σημερινή Δυτική και Ανατολική Ευρώπη, τους 9^ο-14^ο και 15^ο-18^ο αιώνες, αντίστοιχα. Εξαιρέση αποτέλεσε το ελληνότροπο Βυζάντιο, το οποίο ουδέποτε βίωσε φεουδαρχία⁶¹. Γι' αυτό, για να είμαι ακριβολόγος, η ελλαδική περίπτωση εντάσσεται στη «νεο-φεουδαρχία», που ενέχει τα στοιχεία της εθελοδουλίας και της άνωθεν επιβαλλομένης συλλογικής μετάλλαξης· δηλαδή, τον πλήρη αφελληνισμό. Και εξηγώ:

Η μετάλλαξη ακολούθησε ταχύτατους ρυθμούς. Ας την παρακολουθήσουμε σχηματικά: Από το μικρό, το κοινοτικό, την Παράδοση, την ποίηση και παραγωγή στην υποταγή, στο μεγάλο, στο απρόσωπο, στο παγκοσμιοποιημένο και μεταπρατικό. Από το δήμο, την εκκλησία (του δήμου πρώτα, των πιστών αργότερα), το χωράφι, που υπηρετούν και τροφοδοτούν την κοινωνία, στον «Καλλικράτη», στην παγκόσμια κυβέρνηση και θρησκεία, στο εισαγόμενο, που υπηρετούν τις αγορές. Ιδού ο ορισμός της νεο-φεουδαρχίας.

Η μετάλλαξη της ιδιοπροσωπίας και η εθελοδουλία, που χαρακτηρίζουν την Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, οφείλονται εν πολλοίς στην άκριτη και άμετρη πρόσληψη από τη Δύση του μονισμού⁶² και την επιβολή του στην ελληνική κοινωνία από την ελίτ μερίδα των πολιτών της.

61. Βλ. το αξιόλογο βιβλίο του P. Anderson, *Passages from antiquity to feudalism*, New Left Review: London, 1974.

62. Για επεξήγηση του όρου, βλ. υποσ. 56.

Ο ελλαδικός μονισμός έχει προσλάβει τη μορφή της μοναδικής και μάλιστα σωτηριολογικής επιλογής, του μονόδρομου: ευρώ, μνημόνιο, «πρόοδος», για να αναφέρω μερικά μόνο επίκαιρα παραδείγματα από την μεταπολιτευτική Ελλάδα. Ο εισαγόμενος από την Εσπερία, χωρίς καν τις ασφαλιστικές για την κοινωνία δικλίδες, μονισμός είναι εξ ορισμού διχαστικός, παράλογος, αυτοκαταστροφικός και καθ' ολοκληρίαν αντιδημοκρατικός, καθόσον αφαιρεί το δικαίωμα της επιλογής, την ελευθερία, επιβάλλοντας την άνωθεν θέση των επαϊόντων ή διοικούντων. Μονισμός και ελληνισμός είναι δύο αντίθετα μεγέθη. Από τη μια η ολοκληρωτική θεώρηση, η άνωθεν επιβολή, ο νόμος και ο χωροφύλακας και, από την άλλη, η απελευθερωτική, ο δήμος, το αριστοτελικόν και πατερικόν συναμφότερον⁶³, η «εθνική» Εκκλησία.

Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης ως μηρυκαστική, μεταπρατική και αποχαυνωτική για καθετί που εισάγεται αποτέλεσε γόνιμο έδαφος για την καθιέρωση και αποδοχή ενός είδους ανεπεξέργαστου μονισμού. Συνέπεια τούτου είναι η βαθμιαία υποχώρηση του ελληνισμού μέσω

63. Τον όρο τον συναντάμε στον Αριστοτέλη και στον άγιο Γρηγόριο Παλαμά και ετυμολογικά σημαίνει: τα δύο είναι «αμφι-» (κι απ' εδώ κι από εκεί, γύρω-γύρω) και μαζί (συν-) αλλά το καθένα είναι έτερον, ξεχωριστό. Για να κατανοηθεί, θα κάνω μια γαστρονομική αναφορά, στον μουσακά: μαζί και χώρια το καθένα υλικό αλλά ένα φαγητό. Για την πλήρη ερμηνεία του όρου, βλ. Κ. Ζουράρις, *Να την χέσω...*, ό.π., σελ. 47-48, και Άρδην, Ιουλ-Αυγ 2006, σελ. 29, 57. Με απλά λόγια, στην ελληνική παράδοση δεν υπάρχει μονισμός και μονόδρομος. Τόσο απλά!

σειράς μέτρων ελληνομηδενισμού: γλώσσα, θρησκεία, Ιστορία, παραγωγή, ξενοκρατία σε συνθήκες και πολιτική επιρροή, ατομικισμός ή άλλως η πάρτη μας. Το ανθηρό τοπίο του ελληνότροπου βίου ερήμωσε. Πλήρης και εθελόδουλη υποταγή μιας ολόκληρης κοινωνίας στα κελεύσματα της χειρότερης γενιάς στην ιστορία του νεοελληνισμού⁶⁴, αφαιρώντας από τους πολίτες ουσιαστικά δικαιώματα και μετατρέποντάς τους σε μια ανθρώπινη μάζα μέσω της ομοιομορφίας της σκέψης και των συνθηθειών, ετερόφωτη και υποτακτική, που αδυνατεί να σηκώσει κεφάλι έστω και για μια απλή, ακηδεμόνευτη διαμαρτυρία.

Ο ελλαδικός μονισμός θεωρείται θεοπρόβλητος, ώστε να μην είναι αμφισβητήσιμος, και συνοψίζεται στο ρηθέν υπό του «θεού», «ανήκουμε στη Δύση». Αυτή η νεώτερη σωτηριολογική εντολή αντικατέστησε την παλιότερη «ανήκουμε στη διεθνή των εργαζομένων» υπό καθεστώς ενός απάτριδος σχήματος. Οι ελληνόφωνοι εκφραστές των ανωτέρω δεν έχουν καμία σχέση με την ελληνική παράδοση, την ελληνική ψυχή, και τρανή απόδειξη αποτελεί η φυσιολογική και συνάμα εφιαλτική εξέλιξη της μεταπολιτευτικής Ελλάδας προς τη νεο-φεουδαρχία.

Θα αρκούσε η κοινή λογική της αγρότισσας αρχόντισσας, για να αποδειχθεί πως ο μόνος τρόπος αποφυγής της νεο-φεουδαρχίας είναι να ανήκει κανείς στον εαυτό του, να παραμείνει αυτόφωτος και αξιοπρεπής, δια-

64. Για πλήρη ανάλυση, βλ. Γ. Μούρτος, *Η Ελλάδα στην εποχή...*, ό.π., κεφ. 3.

τηρώντας τις αξίες και την παράδοσή του. Κατά βάση, η αγρότισσα αυτή συνέζηξε με το αισθητήριο της ανόθευτης λαϊκής αρχοντιάς δύο κόσμους: τον αρχαιοελληνικό και τον ελληνορθόδοξο. Το «*Στέργε τα παρόντα· ζήτηει δε τα βελτίω*» του Ισοκράτη και το Πατερικό του ιερού Χρυσοστόμου «*τον μη αδικούντα εαυτόν ουδείς παραβλάψαι δύναται*». Τα άλλα, τα μεγάλα και ηχηρά είτε υπό τη μορφή λόγων είτε νόμων και μεταρρυθμίσεων, είτε πανηγυρικών διακηρύξεων και διεθνών συμφωνιών είναι παρασκευάσματα απραξίας, χρυσοποίκιλτα περιτυλίγματα εθελοδοουλίας.

Το μάθημα που πήρα από την αρχόντισσα του θεσσαλικού κάμπου ήταν όντως διδακτικό και συγκλονιστικό. Θα ήμουν, όμως, άδικος εάν απέφευγα να αναφέρω δύο κορυφαίους της οικονομικής επιστήμης, που απάλυναν την άγνοιά μου περί τα οικονομικά με την απλότητα της σκέψης τους, οι οποίοι και αυτοί με συγκλόνισαν. Μίλησαν για οικονομικά, χωρίς οικονομικούς όρους και συνταγές, όπως η αγρότισσα. Θεωρούνται Μεγάλοι, γι' αυτό είναι απλοί και αυτόφωτοι. Άλλωστε, το φορτίο απόκλισης από τις «*παραδεδεγμένες αλήθειες*» δεν μπορούν να σηκώσουν οι μικροί, οι ολίγιστοι, γι' αυτό αδυνατούν να φωτίσουν την Αλήθεια.

Ο ένας εκ των δύο είναι της γαλλικής κουλτούρας, ο Maurice Allais, βραβείο Νόμπελ στα οικονομικά. Ο δεύτερος, της αγγλοσαξονικής, ο Robert Skidelsky. Ως κορυφαίοι του είδους τους καταρρίπτουν με επιχειρηματολογία κοινής λογικής τις «*παραδεδεγμένες αλήθειες*», όπως επικράτησαν να λέγονται οι νεο-φιλελεύθερες πολι-

τικές, που εγκαινιάστηκαν με τη Θάτσερ και τον Ρήγκαν και, έκτοτε, επικράτησαν στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη. Αμφότεροι, συγκλίνουν στην διαπίστωση ότι αυτές οι οικονομικές επιλογές οδηγούν στον μεσαίωνα, γιατί θεοποιούν την ύλη, το χρήμα, τις αγορές, και στερούν τις κοινωνίες από την πεμπτουσία ύπαρξης, τον ανθρωπισμό, τις αποφλοιώνουν από την ηθική προστασία. Οι κοινωνίες χάνουν κάθε ίχνος συνοχής, διότι η υπέρτατη αξία γίνεται το άτομο, το οποίο λειτουργεί «αδέσποτα» χωρίς φραγμούς και όρια (regulations) σε ένα παγκοσμιοποιημένο και ανερμάτιστο σύνολο.

Κοινό στοιχείο και των δύο, πέραν του γεγονότος ότι συγκλίνουν στη διαπίστωση του προβλήματος, είναι οι απλές και συνάμα ρηξικέλευθες προτάσεις τους. Ο νομπελίστας Allais, ομιλώντας στην UNESCO πολύ πριν την καθιέρωση του ευρώ έκανε δραματική έκκληση προς τους ηγέτες της ΕΕ να μην παρασυρθούν από τις σειρήνες της παγκοσμιοποίησης, και δη στην πιο ακραία μορφή της, το νεο-φιλελευθερισμό *laissez-fairism*. Αντιθέτως, τους προέτρεψε όλους, είτε αντιπροσωπεύουν τις ισχυρές είτε, κυρίως, τις περιφερειακές χώρες της ΕΕ, να ακολουθήσουν το δρόμο του «κοινοτικού καπιταλισμού»⁶⁵. Δηλαδή, η παραγωγή και η κατανάλωση σε ποσοστό 80% να λαμβάνει χώρα σε περιφερειακό επίπεδο και το υπόλοιπο να κατευθύνεται σε εξαγωγές. Με τον τρόπο αυτό θα α-

65. Βλ. ομιλία του στην UNESCO (10-04-1999) με τον χαρακτηριστικό τίτλο, «Globalization, unemployment and the imperatives of humanism».

ναδειχθούν οι δημιουργικές δυνάμεις, θα αξιοποιούνται οι τοπικές ιδιαιτερότητες, θα αυξηθεί η τοπική παραγωγή (και όταν αυξάνεται η τοπική αυξάνεται και η παγκόσμια), θα διευρυνθούν οι διακρατικές σχέσεις, ενώ οι «αγορές» που σήμερα θανατώνουν θα αποδυναμωθούν και η βέβαιη καταστροφή που επιφυλάσσει ο νεο-φιλελευθερισμός θα αποφευχθεί.

Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς τις ευεργετικές συνέπειες που θα είχε η «εκθρόνιση» των αγορών από το βάθρο της παντοδυναμίας τους. Η πρώτη και κύρια από πλευράς σπουδαιότητας θα ήταν η αυτόματη αποδυνάμωση της άρρηκτης σχέσης τους με την υποτακτική και υποταγμένη πολιτική τάξη. Κατ' αυτό τον τρόπο, θα δινόταν ζωτικός χώρος στην κοινωνία για την ανάπτυξη και την ευόδωση της δημοκρατίας, ώστε να θωρακιστεί από καταστάσεις φεουδαρχικής οπισθοδρόμησης. Ο καθηγητής Allais δεν ήταν ουτοπιστής αλλά πραγματιστής, πατριώτης και γνήσιος ευρωπαίος. Οι θέσεις του βρήκαν πρακτικό αντίκρισμα με θεαματικά ευεργετικά αποτελέσματα σε πολλές περιπτώσεις που εφαρμόστηκαν. Αναφέρω ενδεικτικά την ευρω-ενωσιακή αλλά εκτός ευρωζώνης Δανία, την λιλιπούτεια Ισλανδία που «θανατώθηκε» από τις αγορές και «αναστήθηκε» αφ' αυτού, ως αυτόφωτη, επανακάμπτοντας στην παράδοσή της και στις αξίες του κοινοτισμού. Θα σταθώ, ωστόσο, σε μια άλλη χώρα, στη Νορβηγία, που ο λαός της δύο φορές την έβγαλε με δημοψήφισμα από τα σαγόνια των αγορών –την ΕΕ εν προκειμένω–, όπου την έβαλαν εσθελικά οι πολιτικοί της και σήμερα είναι αντιμέτωπη με

ένα «βελούδινο πρόβλημα», το σημαντικό πλεόνασμα στον κρατικό προϋπολογισμό. Τη λύση την έδωσε και πάλι ο λαός σε ηλεκτρονικό δημοψήφισμα αυτή τη φορά, αρνούμενος να δεχθεί την κυβερνητική –ψηφοθηρική εμφανώς– πρόταση των παροχών στην κατανάλωση, επιλέγοντας τη λύση της εξωτερικής βοήθειας και, συγκεκριμένα, στο Βιετνάμ για την κατασκευή νοσοκομείων⁶⁶.

Επιτρέψτε μου την απρέπεια να ομιλήσω μετά βεβαιότητας για τη χώρα αυτή, λόγω των εξειδικευμένων σπουδών μου στην πολιτική των σκανδιναβικών χωρών και της ολιγόμηνης μετεκπαίδευσής μου στο Πανεπιστήμιο του Όσλο. Σας διαβεβαιώνω ότι οι Νορβηγοί δεν είναι εξωγήινοι λόγω γεωγραφικής απομόνωσης αλλά ευρωπαίοι πολίτες με αξιοζήλευτα καπιταλιστικά γνωρίσματα και επιτεύγματα. Τα εθνικά χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από τους Έλληνες της Μεταπολίτευσης είναι: κοινή λογική και πατριωτισμός. Αρνήθηκαν, για παράδειγμα, δύο φορές την παραμονή τους στην ΕΕ, που τους έσυραν εσπευσμένα οι πολιτικοί τους, διότι δεν ήθελαν για δεύτερη φορά –η πρώτη ήταν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο– να υποταγούν στη Γερμανία. Επέλεξαν την αυτόφωτη πορεία, πλέοντας παράλληλα και όχι αντίθετα με την Ευρώπη, διότι τα καταφέρνουν καλύτερα μόνοι τους στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, όπως αποδεικνύεται με τις αξιοζήλευτες επιδόσεις τους σε τομείς υψηλής τεχνολογίας –πυραυλικά συστήματα (Pen-

66. Η είδηση αναρτήθηκε στο www.defencenet.gr και αναδημοσιεύτηκε από τον ιστότοπο «Πύλη Ιάσωνος», 01-09-2012.

guin) και θαλάσσιες έρευνες εντοπισμού και εξόρυξης πετρελαίου—, καθώς και στην υψηλή θέση που κατέχουν ως παγκόσμια δύναμη στο εμπορικό στόλο. Στηρίζονται στην κοινή λογική, όπως αυτή επανειλημμένα εκφράστηκε μέσω της δημοψηφισματικής ετυμηγορίας, διότι αποδείχθηκε ότι δίνει τις σωστότερες, σε σύγκριση με τους επαίοντες και τους κυβερνώντες, λύσεις.

Επανέρχομαι στην πρόταση του καθηγητή Allais για τον «κοινοτικό καπιταλισμό» με την εξής πρόσθετη παρατήρηση. Χωρίς να γνωρίζω τα κείμενα του Γάλλου νομπελίστα και χωρίς να είμαι οικονομολόγος, είχα προβεί σε παρόμοια πρόταση για τη δεινοπαθούσα από ανεργία και οικονομικό μαρασμό ιδιαίτερη πατρίδα μου, την Θεσσαλία, την οποία απέστειλα διαδικτυακά σε όλα τα ηλεκτρονικά και έντυπα ΜΜΕ της Θεσσαλίας (14 Σεπτ. 2011), προτείνοντας την ενεργοποίηση ενός πανθεσσαλικού διαλόγου για το μέλλον της περιοχής. Επειδή, απέκλινε από τις «παραδεδεγμένες αλήθειες» ή, άλλως, από το «πολιτικώς ορθό», την έθαψαν απαξάπαντες. Κατά τα άλλα, και τα περιφερειακά ΜΜΕ ασκούν λειτουργήματα δημοκρατίας, ενημερώνουν ακηδεμόνευτα τον πολίτη, κόπτονται για το καλό της κοινωνίας!

Η γαλατική πρόταση για την κοινοτική ανάπτυξη δεν είναι και η μοναδική στο είδος της. Οι αγγλοσάξονες συνηθίζουν να εκθειάζουν το «μικρό» στην κοινότοπη φράση τους «small is beautiful», ενώ σε πιο προχωρημένη μορφή προχώρησε ένας άλλος Γαλάτης, ο φιλόσοφος Ρενουάρ, με το συγκλονιστικό «Όσο πιο τοπικό, τόσο πιο πα-

γκόσμιο» («Plus c' est local et plus c' est universel»)⁶⁷. Μπαίνοντας στον πειρασμό του αναγωγισμού, η ρήση του Ρεκουάρ στα καθ' ημάς σημαίνει πως η αφυδατωμένη, η παγκοσμιοποιημένη και ιδεοληπτική Ελλάδα της αφαίρεσης και του συγκρητισμού, η «Ελλάδα κουταβάκι», η Ελλάδα των κατεδαφιστών νανοποιείται, μαραίνει, χάνει το μοναδικό της άρωμα και χρώμα, ενώ η Ελλάδα της διαφορετικότητας, του μύθου (ναι του μύθου, της αλληγορίας και των συμβόλων), της τρισχιλιόχρονης ιστορίας, των μαστόρων και ποιητών, γίνεται οικουμενική.

Και για να μην παρεξηγηθώ. Δεν είμαι υποστηρικτής της απομόνωσης –έξω από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ– αλλά η συμμετοχή σε συμμαχίες αφ' εαυτού δεν είναι πανάκεια. Ένταξη σε συμμαχικούς σχηματισμούς δεν σημαίνει επανάπαυση, ότι τα ζητήματά μας θα τα λύσουν οι άλλοι, και πολύ περισσότερο δεν σημαίνει υποταγή και αφελληνισμό, για να καταστούμε αποδεκτοί και αρεστοί. Το διεθνές σύστημα στηρίζεται στο έθνος-κράτος και ο καπιταλισμός δεν είναι μονισμός, δεν είναι ο μονόδρομος του νεο-φιλελευθερισμού, διότι υπάρχουν διαφορετικοί δρόμοι που οδηγούν προς αυτόν. Οι ενδοκαπιταλιστικές αποκλίσεις είναι τεράστιες. Ο αγγλοσαξονικός, ο σουηδικός, ο νορβηγικός, ο ιαπωνικός, ο κινέζικος, ο ρωσικός υπό τον Πούτιν καπιταλισμός έχει ένα μόνο κοινό σημείο: το όνομα (καπιταλισμός), όχι όμως και τον επιθετικό

67. Την αναφορά αυτή την αλίευσα στο Κ. Ζουράρις, *Βέβηλα...*, ό.π., σ. 151.

προσδιορισμό του ονόματος (νεο-φιλελεύθερος, κρατικός, κοινοτικός κ.λπ.)⁶⁸.

Αυτές οι αποκλίσεις αποκαλύπτουν την αλήθεια ότι, δηλαδή, οι αγορές δεν είναι σε τελική ανάλυση και τόσο πανίσχυρες, ώστε να επιβάλουν ομοιομορφία. Η πολιτική υπερισχύει των αγορών στα ισχυρά και αποφασιστικά κράτη. Οι αγορές είναι παντοδύναμες μόνο στα κράτη με υποτακτικούς και υποταγμένους πολιτικούς, οι οποίοι υπηρετούν το συμφέρον των αγορών και όχι των κοινωνιών. Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης ανήκει εμφανώς στη δεύτερη κατηγορία.

Ομιλώ για κοινοτικό καπιταλισμό ως το πλέον ταιριαστό σύστημα για τα καθ' ημάς, διότι προτάσσει την κοινωνία (κοινοτισμός, δήμος), που προϋπήρξε του κράτους. Στη Δύση δημιουργήθηκε το κράτος, για να αποτινάξει τη φεουδαρχία και να δημιουργήσει κοινωνία, εξημερώνοντας και απελευθερώνοντας τον μέχρι τότε δουλοπάροικο⁶⁹. Στην Ελλάδα, όπου υπήρχε υψηλό επίπεδο

68. Βλ. J. Fulcher, *ό.π.*, σελ. 80-81, 102-03. Ειδικότερα, για τον σουηδικό, αμερικανικό και ιαπωνικό καπιταλισμό, στο *ίδιο*, σελ. 58 κ.ε.

69. Για παράδειγμα, στη Σουηδία καταγράφονται περιπτώσεις ανθρωποφαγίας μέχρι τον 9^ο αιώνα, ενώ τα βαρβαρικά γερμανικά φύλα που ξεχύνονταν κατά κύματα στην Ευρώπη έως ότου κατακτήσουν την Ιταλία και υποτάξουν την δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τον 5^ο αιώνα, περιγράφονται με τα μελανότερα χρώματα ως πρωτόγονα και σε ημιάγρια κατάσταση. Η υποταγή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είχε ως συνέπεια την πολιτισμική αφομοίωση των βαρβάρων και τον ακόλουθο εκπολιτισμό τους, μέσα από μια επώδυνη διαδικασία, όπως ήταν το προ-καπιταλιστικό στάδιο της φεουδαρ-

κοινωνικής ανάπτυξης, επιβλήθηκε το κράτος έξωθεν ό-χι για να την υπηρετήσει αλλά για να την αποδομήσει. Γι' αυτό, είναι φοβικό και υπάκουο ωσάν το κουταβάκι προς τα έξω, σαρκοβόρο προς τα μέσα. Η ένταξη της χώ-ρας στην ΕΕ και στην ευρωζώνη δεν έγινε για να υπη-ρετήσει την κοινωνία, ώστε αυτή να εκσυγχρονιστεί με την ανάπτυξη αστικής τάξης και καπιταλιστικών-αστι-κών κομμάτων αλλά για να την απομυζήσει οικονομικά και να την αφελληνίσει εθνικά, επιβεβαιώνοντας το χα-ρακτηρισμό του προτεκτοράτου⁷⁰. Το ελλαδικό κράτος εί-ναι η πρωτογενής αιτία της οπισθοδρόμησης, ο πρωτα-γωνιστής επιβολής της νεο-φεουδαρχίας. Η εσπευσμένη προσφυγή στο ΔΝΤ, δηλαδή, στον μακρύ βραχίονα των α-γορών⁷¹, επικυρώνει τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στη μετάλλαξη της κοινωνίας σε νεο-φεουδαρχία.

Άνοιξα αυτή την παρένθεση, για να δείξω ότι τα με-γάλα προβλήματα απαιτούν μεγάλους άνδρες, αποφασι-σμένους να υλοποιήσουν ρηξικέλευθες προτάσεις για την επίλυσή τους. Στην Ελλάδα αδυνατώ να τους εντοπίσω, γι' αυτό καταφεύγω στον καθηγητή Skidelsky, η πρότα-ση του οποίου είναι εξίσου επαναστατική και ουσιαστική

χίας. Βεβαίως, το τίμημα για την πολιτισμένη Δύση ήταν υψηλό, α-φού οι «απολίτιστοι» Γερμανοί άφησαν έντονο το στίγμα τους στο σύγ-χρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό. Βλ. το αξιοσπούδαστο βιβλίο του Γ. Τσε-ρεβελάκη, *ό.π.*

70. Βλ. Γ. Κοντογιώργης, *ό.π.*

71. Βλ. τις επικριτικές απόψεις για το ΔΝΤ από το πρ. υψηλό-βαθμο στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας, J. Stiglitz, στο J. F-ulcher, *ό.π.*, σελ. 101-102.

με αυτή του νομπελίστα Allais. Βλέποντας εκ των έσω την οδυνηρή πραγματικότητα ότι, δηλαδή, οι οικονομολόγοι έχουν μπερδέψει τα στατιστικά νούμερα με τους ανθρώπους, αναγάγοντας ως πρώτιστο μέλημα την ευημερία των αριθμών έστω και εάν οι άνθρωποι οδηγούνται στην εξαθλίωση, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι αυτό θα θεραπευτεί μέσω της εισαγωγής των ανθρωπιστικών και των κοινωνικών σπουδών –φιλοσοφία, ιστορία, πολιτική, κοινωνιολογία–, ως υποχρεωτικό μάθημα της εξειδίκευσής τους. Προς τούτο, προτείνει τη θεαματική μείωση των ωρών διδασκαλίας των μαθηματικών στις Οικονομικές Σχολές και την αντικατάστασή τους με τα προαναφερόμενα μαθήματα. Στόχος είναι να γίνουν πρώτα «φιλόσοφοι» και κοινωνικά ευαίσθητοι πολίτες πριν γίνουν επαγγελματίες οικονομολόγοι.⁷²

Η προτροπή του καθηγητή Skidelsky μετουσιώνεται σε πράξη με την προσθήκη κλασικών σπουδών σε πολλά πανεπιστημιακά τμήματα και σχολές του δυτικού κυρίως κόσμου, πλην Ελλάδας, που καταφανώς βιώνει το φεουδαρχικό της παράδεισο!

72. Βλ. βιβλιοκριτική στο βιβλίο του, *Keynes: The Return of the Master*, Public Affairs & Allen Lane: New York & London 2009, από τον καθηγητή D.P. Calleo, *Survival*, Oct-Nov 2010, εκδόσεις IISS, σελ.183-191.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Επιτέλους, ας συνέλθουμε. Κύριοι της Λογικής και των οθνείων συμβάλατε καθοριστικά στην επιτυχία του... ακατόρθωτου, που αδυνατώ να βρω λόγια να το εκφράσω. Γι' αυτό, καταφεύγω στην προτροπή ενός λαϊκότερου και αφτιασίδωτου πεφωτισμένου, ενός «άρχοντα της γλώσσας», κατά τον Ζήσιμο Λορεντζάτο, του Παπαδιαμάντη: «*Η λεγόμενη ανωτέρα τάξις να συμμορφωθή με τα έθιμα της χώρας, αν θέλη να εγκλιματισθή εδώ*». Και σύμφωνα με τον Ζήσιμο Λορεντζάτο, το «εδώ» σημαίνει πολλά. Ο Παπαδιαμάντης μιλούσε μέσα από το σπίτι του – στους μελλοντικούς ξένους⁷³. Αυτό το παπαδιαμάντειο «συμμορφωθή», το απέδωσε ο πιο μορφωμένος αγράμματος Έλληνας, ο στρατηγός Μακρυγιάννης, με τον εκπληκτικό και κρυστάλλινο πλατωνικό όρο «οικειωθή» στη φράση «... να οικειωθή μ' αυτό το έθνος», δηλαδή να κάνει κανείς οικείους του τους εφεστίους θεούς, τα ιερά και όσια, τα τραγούδια, τα έθιμα, τις γιορτές του⁷⁴.

Θαυμάστε το μεγαλείο των ελληνότροπων Μεγάλων. Δεν ομιλούν για αποκλεισμούς, δεν προωθούν «εκκαθαρίσεις», δεν μαντρώνονται σε μονισμούς, δεν επικαλού-

73. Βλ. Ζ. Λορεντζάτος, *ό.π.*, σελ. 33-34.

74. Βλ. Κ. Ζουράρις, *Να την χέσω...*, *ό.π.*, σελ. 185-86.

νται παραδείσους μέσα από μονοδρόμους, δεν θεωρούν τους εαυτούς τους «ξερόλες». Οδηγός τους είναι τα «συμφωνημένα υπονοούμενα», στόχος τους το «Κοινό», ο δήμος, η (συμ-)μετοχή, το «εμείς», η κοινωνία σε τελική ανάλυση και όχι το «εγώ», η ιδιωτεία.

Κύριοι της Λογικής και των οθνείων, «ενθάδε κείμεθα τοις κείων ρήμασι πειθόμενοι»⁷⁵. μην ιεροσυλείτε· μην επιχειρείτε να σβήσετε το φως⁷⁶. αφήστε να ανθίσουν τολμητίες στον κήπο της αφθαρσίας του ελληνισμού· αφήστε μας ελεύθερους.

75. Με το «ενθάδε» εννοούμε τη ρίζα μας και με το «κείμεθα» (από το κείμαι) δεν εννοούμε ότι είμαστε νεκροί, θαμμένοι εδώ στον τόπο μας, αλλά κεκοιμημένοι, παρόντες. Με το «κείων» εννοούμε τους πατέρες μας, που με αίμα ποτισμένο μας παρέδωσαν ελεύθερο τον τόπο που κατοικούμε, και με το «ρήμασι πειθόμενοι» εννοούμε την εντολή που μας άφησαν να φανούμε αντάξιοί τους, όχι να παραλαμβάνουμε καρποφόρο δέντρο και να παραδίδουμε αποκαΐδια. Άντλησα τις σκέψεις αυτές από ένα βιβλιοκριτικό σημείωμα, εφ. Αντιφωνητής, 16-10-2010, σ. 11.

76. Εννοώ το ελληνικό, που είναι αστείρευτο και έχει οικουμενική εμβέλεια. Αυτό φαίνεται πως εξαγριώνει τους γηγενείς «λογιότατους» και «εκλαμπρότατους», των οποίων, οφείλω να πω, πως παραμένουν άγνωστα τα «ρήματα» στα οποία είναι «πειθόμενοι». Ακολουθείστε την ετυμολογική ερμηνεία και θα καταλάβετε: Ελλάς από το σέλας = φως, λάμψη εξ ου Ελένη, σελήνη = φωτεινή, λαμπρή. Στο Ελλάς η δασεία αντικατέστησε το «σ» από το σέλας+λας = πέτρα, λίθος αλλά και λαός. Δηλαδή, φωτεινός λαός.

Υστερόγραφο

Το καλοκαίρι που πέρασε, είχα τη χαρά να γίνω δέκτης διαφόρων βιβλίων, τα οποία διάβασα μαζί με κάποια άλλα δικής μου επιλογής. Κρίνω σκόπιμο, με την ευκαιρία αυτής της συγγραφικής επικοινωνίας, να σας καταστήσω κοινωνούς των δικών μου αναγνωσμάτων, που δίνουν και το στίγμα των ευρύτερων προβληματισμών μου:

α. Στρατηγού Μακρυγιάννη, *Οράματα και Θαύματα*, μεταγραφή Αγ. Παπακώστα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης: Αθήνα 2002 (καταπληκτικό και εκτιμώ πως μαζί με τον Θουκυδίδη πρέπει να γίνει το ευαγγέλιο των δημοσίων ανδρών και αναγνωστάρι των Ελληνοπαίδων).

β. Χρ. Γιανναράς, *Η καταστροφή ως ευκαιρία*, Ιανός: Αθήνα 2012 (πρόκειται για τις επιφυλλίδες του 2011 στην εφ. *Καθημερινή*. Οι υποψιασμένοι πρέπει να έχουν γερό στομάχι για πολλά που προτείνει. Έχω την αίσθηση ότι αρχίζει να επαναλαμβάνεται και για να μείνει επίκαιρος «ασχημονεί» με προτάσεις που ανέφερα στο κείμενο).

γ. Ν. Ρουμπίνι & Σ. Μιμ, *Η οικονομία της κρίσης. Μάθημα εκτάκτου ανάγκης για το μέλλον του χρήματος*, Πατάκης: Αθήνα 2010 (ένα βιβλίο, που πολυδιαφημί-

στηκε ότι γράφηκε «από τον οικονομολόγο που προέβλεψε την οικονομική κρίση», το άφησα στο αρχικό στάδιο ανάγνωσης μετά το «μάθημα» οικονομίας που έλαβα από την αγράμματη αγρότισσα).

δ. Irvin Yalom, *Θρησκεία και Ψυχιατρική*, μτφ. Ε. Ανδριτσάνου-Γ. Ζέρβας, Άγρα: Αθήνα 2003 (εξαιρετικό, αποτελεί την ομιλία ενός βαθυστόχαστου και ακομπλεξάριστου αμερικανοεβραίου αγνωστικιστή σε ένα χριστιανικό ακροατήριο).

ε. J. Fulcher, *Capitalism. A Very Short Introduction*, Oxford Univ. Press: New York 2004 (αποτέλεσε φρεσκάρισμα των πανεπιστημιακών μου γνώσεων και χρήσιμο ανάγνωσμα για τη σημερινή μορφή καπιταλισμού. Στις εκλαϊκευμένες σελίδες του, ο απλός αναγνώστης βλέπει ξεκάθαρα αυτό που δεν έβλεπαν οι πολυγραμματισμένοι πολιτικοί μας, τον όλεθρο με την άκριτη ένταξή μας στο ευρώ).

στ. R. Lee Woodward, *A Short History of Guatemala*, Editorial Laura Lee: Guatemala 2008, σε συνδυασμό με

ζ. Διέγο ντε Λάντα, *Ο πολιτισμός των Μάγια*, μτφ. Ν. Πρατσίνη, Στοχαστής: Αθήνα 1990 (δύο βιβλία, που μου άνοιξαν τους ορίζοντες μου, για να κατανοήσω μια άγνωστη εν πολλοίς στην Ελλάδα περιοχή, την Κεντρική Αμερική και τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Μεξικού σε αυτή).

η. Μ. Δρεπτάκης, *Άγιον Όρος. Χθες -Σήμερα- Αύριο*, Εν πλω: Αθήνα 2009 (μια προσωπική κατάθεση από τις αναρίθμητες επισκέψεις του συγγραφέα στο Άγιον Όρος).

θ. Κ.Α. Παπαχρίστος, *ο άγνωστος Παπαδιαμάντης*, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο: Αθήνα 2001, πρωτοεκδόθηκε το 1947 (προϊόν μακρόχρονης φιλολογικής προσπάθειας με ανέκδοτες εργασίες, σημειώσεις και προσω-

πική αλληλογραφία του Μεγάλου διηγηματογράφου).

ι. Γ. Παπαθανασόπουλος, *Γιώργος Σαράντης. Ο άνθρωπος, ο ποιητής, ο διανοούμενος*, Έκπληξη: Αθήνα, Οκτ. 2011 (πρόκειται για την προσωπογραφία ενός Διόσκουρου –Διός+κούρος = παιδί του Θεού–, ενός λαϊκού και ταυτόχρονα οικουμενικού, ενός αυτοδίδακτου, όπως και ο Σολωμός, που, παρότι έζησε στην Ιταλία και ήλθε στην Ελλάδα να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία στον Πόλεμο, αν και ως Έλληνας του εξωτερικού δικαιούνταν απαλλαγής, πέτυχε να έχει ένα από τα πιο πλούσια λεξιλόγια στα ελληνικά. Από τα συγγράμματα που τα ρουφάς, που βγαίνεις «γεμάτος»).

κ. Christopher Hitchens, *The trial of Henry Kissinger*, McClelland & Stewart: Toronto 2012 (δεν είναι τυχαίο ότι δεν μεταφράστηκε στα ελληνικά, αφού αναδεικνύει την υποτακτικότητα της ελληνικής άρχουσας τάξης. Ενώ στη Γαλλία, Ισπανία, Αργεντινή, Χιλή ηγέρθησαν, από γενναίους δικαστές, νομικές διαδικασίες δίωξης του Κίσινγκερ για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, με συνέπεια να μην τολμά να ξεμυτίσει εκτός ΗΠΑ, στην Ελλάδα και στην Κύπρο, που έπαιξε ένα από τα πιο βρώμικα παιχνίδια, επικρατεί σιωπή και κουκούλωμα – π.χ. ερμητικό κλείσιμο του Φακέλου της Κύπρου. Δυστυχώς, στην Ελλάδα η «ανεξάρτητη» Θέμιδα δεν έχει να επιδείξει παρόμοιες ευαισθησίες με αυτές των Γάλλων, Ισπανών και λοιπών δικαστών. Αδρανής και φοβική να ορθώσει ανάστημα τόσο στους ισχυρούς εκτός όσο και εντός της χώρας παραμένει άφωνη ακόμα και στο διαρκές έγκλημα του μνημονίου (απεναντίας, αποφάνθηκε για τη συνταγματικότητα του), που οδηγεί καθημερινά συνανθρώπους μας στο απονενοημένο, στην εξαθλίωση και τη χώρα σε εκποίηση και σε εκπτώσεις εθνικής κυριαρχίας. Α... μου διέφυγε ότι όρθω-

σε ανάστημα με την μετά θάνατον αθώωση των έξι εκτελεσθέντων ως υπαιτίων της Μικρασιατικής Καταστροφής, δημιουργώντας προηγούμενο-δεδικασμένο για την «αθωότητα» και των ενόχων της Νεοελληνικής Καταστροφής! Αισθάνομαι, ωστόσο, υποχρέωση να μνημονεύσω ένα όνομα Έλληνα δημοσιογράφου, ο οποίος ταρακούνησε το αμερικανικό κατεστημένο και φόβισε τον πιο ισχυρό άνθρωπο στον κόσμο στην εποχή της παντοδυναμίας του, τον Κίσινγκερ, στα χρόνια της δικτατορίας, του Ηλία Δημητρακόπουλου, στον οποίο γίνεται εκτενής αναφορά. Φυσικά, δεν τον γνωρίζουμε και πολύ περισσότερο η χώρα του τον απαξίωσε χωρίς να τον τιμήσει. Βλέπετε, έχουν προτεραιότητα οι «νάνοι»!).

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

- Η Στρατηγική του NATO: Ελλάδα και Τουρκία υπό το πρίσμα της παρούσας νατοϊκής συμβατικής στρατηγικής, Αθήνα 1987.*
- Ελλάδα-Τουρκία: Αρθρογραφικός δείκτης αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής, 1979-85, Παπαζήσης: Αθήνα 1987 (συλλογικό).*
- Η α-πυρηνική ειρηνιστική σταυροφορία της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ: Μύθοι και πραγματικότητες, Αθήνα 1988.*
- Η Αμυντική Πολιτική των Βαλκανικών Κρατών, Παπαζήσης: Αθήνα 1991 (συλλογικό).*
- ΒΑΛΚΑΝΙΑ: Από τον διπολισμό στη νέα εποχή, Γνώση: Αθήνα 1994 (συλλογικό).*
- Rising tension in Eastern Europe and the former Soviet Union, Dartmouth: Aldershot 1996 (συλλογικό).*
- Ελλάδα και Τουρκία στην μετα-ψυχροπολεμική εποχή. Προϋποθέσεις για μια ελληνική Realpolitik, Τροχαλία: Αθήνα 1997.*
- Τουρκία-Ισραήλ και η έκλειψη της Ελλάδας από το φυσικό της χώρο, Επικοινωνίες: Αθήνα 1999.*
- ΤΟΥΡΚΙΑ: Το ένστολο κράτος. Στρατός και κράτος από τους Οθωμανούς έως σήμερα, Επικοινωνίες: Αθήνα 2002.*
- Οι αν-ορθόδοξοι της Ορθοδοξίας και η ελληνική γεωπολιτική απαιδευσία, ΑΡΜΟΣ: Αθήνα 2008.*
- Η Ελλάδα στην εποχή της κρίσης και της οπισθοδρόμησης. Μια γεωπολιτική θεώρηση, ΑΡΜΟΣ: Αθήνα, Μάιος 2012.*
- Διαπραγματεύσεις (δίτομο έργο, υπό συγγραφή).*